

CENGİZHAN ANADOLU LİSESİ

TÜRK EDEBİYATI 11

Ders Notları

Türk Dili ve Edebiyatı Zümresi

İSTANBUL 2014

OSMANLIDA YENİLEŞME HAREKETLERİ

16. yüzyılın sonlarına kadar sürekli gelişen ve ilerleyen Osmanlı İmparatorluğunda sosyal düzen merkezî otorite ile sağlanmaktaydı. **Bu sistemde Osmanlı toplumunu bir piramide benzetebiliriz. Bu piramidin tepesinde padişah yer almaktaydı ve sırasıyla askerler, ilim adamları, zanaatkârlar ve halk gelmekteydi.**

Osmanlı İmparatorluğu, 17. yüzyıla dek dünyanın büyük devletlerinden biriydi. Ancak bu yüzyılın sonlarında ülke küçülmeye başladı. Karlofça Antlaşmasıyla toprak kaybı başladı. Toprak kayıplarının nedeni ordunun savaş alanlarında yenilmesi idi. O nedenle **Osmanlı İmparatorluğundaki çağdaşlaşma hareketi ilk olarak askerî alanda başlatıldı.** Amaç imparatorluğu eski gücüne kavuşturmaktı. Oysa sadece askerî örgütler değil devletin çeşitli kurumları çağın ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaklaşmıştı. Tanzimat devrine gelinceye kadar ülkede bazı yenilik hareketlerine girildi. Ancak bunlar planlı programlı çalışmalar olmadığı için, sadece yeniliği başlatan devlet adamının yaşamıyla özdeşleşti. Yenilikçi kişinin ölümü ile yenilikler de ortada kaldı.

Paris ve Londra elçiliklerinde bulunmuş olan **Hariciye Nazırı Mustafa Reşit Paşa**, Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Dönemi olarak tarihe geçecek bir olayı başlatmıştır. **3 Kasım 1839'da Gülhane Hatt-ı Hümayunu adı verilen bir belgeyi devlet ileri gelenlerinin, yabancı elçilerin, halkın önünde Gülhane Parkı'nda okumuştur. "Tanzimat" düzenlemeler demektir.** Her alanda düzenlemeler yapılacağına duyurulduğu bu fermanın ilanı ile başlayan döneme **Tanzimat Dönemi** denir.

Fermanın en dikkat çekici yanı, Osmanlı Devleti'nin, Batılı devletlerin anayasalarında yer alan insanın temel hak ve özgürlüklerinin korunması ilkesini kabul etmesi ve bunu resmî bir törenle duyurmasıdır.

Tanzimat'la gelen yenilik ve düzenlemeler, hemen hemen yaşamın her alanını kapsamıştır. Tanzimat

Fermanı'nda, Batılı anlamda bir düzene duyulan gereksinim açıkça belirtilmişti. Önce yönetim merkezi olarak Babiâli güçlendirildi. II. Mahmut zamanında kurulmuş olan Meclis-i Ahkâm-ı Adliye yeniden düzenlendi. Yeni meclislerin kurulması kararlaştırıldı. Ceza ve ticaretle ilgili yasalar çıktı (1840'ta Ceza Kanunnamesi, 1850'de Ticaret Kanunnamesi). Osmanlı yurttaşı olan herkesin yasa önünde eşit olduğu vurgulanıyordu. Ayrıca üyeleri arasına yabancıların da katıldığı karma ticaret mahkemeleri kuruldu. 1864'te Vilayet Nizamnamesi çıkarıldı. Ülke vilayetlere, vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar da karyelere (köylere) ayrıldı. Vilayetlerin başına valiler, sancakların basma mutasarrıflar, kazaların başına da kaymakamlar getirildi. Ayrıca kazalarda, sancaklarda ve vilayetlerde birer idare meclisi kuruldu.

Ekonomik Alanda Yapılan Yenilikler

Osmanlı yöneticileri devletin düzlüğe çıkabilmesi için ekonomik kaynakların verimli hâle getirilmesini istiyorlardı. Bu nedenle de vergi sistemi büyük ölçüde değiştirildi. 1841'de ilk kâğıt para çıkarıldı. Bankalar kurulmaya başlandı. Ülke ekonomisinin kötüye gitmesi üzerine İngiliz ve Fransız firmalarından borç para alındı. Fakat faizleriyle birlikte büyük bir sorun olan bu borç, 1881'de Düyun-ı Umumiye'nin kurulmasına yol açtı.

Askerî Alanda Yapılan Yenilikler

Ordu, başlarında müşirlerin bulunduğu beş ordu biçiminde düzenlendi. Adı Asakir-i Nizamiye-i Şahane'ye çevrildi. Askerlik süresi beş yıl olarak belirlendi. Askere alma işi kuraya bağlandı.

Toplumsal Alanda Yapılan Yenilikler

Toplumsal alanda ilk dikkati çeken, yenilikler haberleşme ve ulaşımdaki gelişmelerdir. Bu dönemde yeni posta istasyonları kurulmuş, postanın sağlıklı yürütmesi için yeni yollar yapılmış, telgraf idaresi kurulmuş, deniz ulaşımında gelişmeler olmuştur. Demiryolları da ilk kez bu dönemde yapılmaya başlamıştır. Kentlerde belediyeler kurulmuştur.

Kültürel Alanda Yapılan Yenilikler

Kültürel yeniliklerin başında eğitim gelmektedir. Batılı tarzda tıp okulları, askerî okullar açılmış, Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiştir. 1846'da Meclis-i Maarif-i Umumiye kuruldu. Daha sonra nazrîliğe dönüştürülen bu kurum ilk eğitim bakanlığıdır. Rüştiyelerin sayısı artırıldı. İlk kız rüştiyesi İstanbul'da kuruldu (1858). İdadilerin ilki ise 1873'te kuruldu. Öte yandan Robert Koleji, Galatasaray Sultanîsi ve Darüşşafaka adlarında üç özel okul açıldı. Tanzimat döneminde eğitim konusunda görülen önemli atılımlardan biri de öğretmen yetiştirmek için okullar açılmasıdır. 1859'da, sonradan Siyasal Bilgiler Fakültesine dönüşecek olan Mekteb-i Mülkiye kuruldu. 1875'te askerî rüştiyeler öğretime başladı. 1851'de üniversitede okunacak kitapların hazırlanması için Encümen-i Daniş kuruldu. Ayrıca bu dönemde azınlık ve yabancı okulları da eğitim dünyasında yerini almıştır.

Gazetecilik

Yayımlanan ilk Türkçe gazete 1831'de çıkan resmî gazete Takvim-i Vakayî'dir. Tanzimat Dönemi'nde çıkan ilk yarı resmî gazete ise alım-satım, kira ilanları, yangınlar, hırsızlık olayları gibi haberlerin yer aldığı Ceride-i Havadis'tir (1840). Bu resmî, yarı resmî gazetelerde zaman zaman yabancı dilde yayımlanan gazetelerden yapılan çeviriler yayımlanır; böylece Batı'dan haberler, bilgiler verilir. Ceride-i Havadis'i bir meslek gazetesi olan Vakayî-i Tıbbiye izledi. Türkçe özel gazeteler 1860'tan sonra çıkmaya başlamıştır. İlki, Ağâh Efendi ile Şinasi'nin çıkardıkları Tercüman-ı Ahval'dir (1860)

Tanzimat Fermanı'nın İlan Edilmesindeki Etkenler

II. Mahmut'un 1826- 1839 yılları arasında gerçekleştirdiği ıslahatlar, 3. Selim zamanından beri yapılan ıslahatların devamı olup, Tanzimat ıslahatlarının öncüsüdür. Mustafa Reşit Paşa, II. Mahmut öldüğünde İngiltere'de bulunuyordu. Abdülmecit tahta çıktığında İstanbul'a gelerek Tanzimat hazırlıklarına başladı. Abdülmecid'in Dışişleri Bakanı Mustafa Reşit Paşa, Batı uygarlığına hayran bir devlet adamıydı. Elçilik yaptığı Paris ve Londra 'da bu ülkelerin yönetim sistemlerini inceleyip yakından bakma imkânı bulmuştu. Mustafa Reşit

Paşa, devlet yönetiminin her din ve mezhepten tebaanın hak ve hürriyetlerini güvenceye alacak ve kanun hâkimiyetini tesis edecek şekilde yeniden düzenlenmesini istiyordu. Bu düzenlemeleri öngören bir ferman yayınlaması hâlinde, Batılı ülkelerin Hristiyan tebaanın haklarını bahane ederek, Osmanlı'nın içişlerine karışmayacağına, düzenin yeniden sağlanacağına ve böylece çöküşün durdurulacağına inanıyordu. Padişah Abdülmecit, fermanın hazırlanmasını Mustafa Reşit Paşa 'ya bıraktı. Bu vazifeyi üzerine alan M. Reşit Paşa, bir ferman sureti hazırladı, Abdülmecid'e okudu. Fermanı beğenen padişah, temize çektiyip imza etti. Padişahın imzasını taşıyan tebliğ ve emirlere "Hatt-ı Hümayun" denildiği için bu ıslahat projesine de "Hatt-ı Hümayun" denildi. Gülhane Parkı'nda okunduğu için de "Gülhane Hatt-ı Hümayunu" diye anıldı.

Tanzimat Fermanı'nın İlanı

Tanzimat Fermanı, 3 Kasım 1839'da Gülhane Parkı'nda, padişah, diğer devlet büyükleri, ulema, lonca ve esnaf temsilcileri ve halkın katılımıyla "Gülhane Hattı Hümayunu" adıyla Mustafa Reşit Paşa tarafından okunan bu fermanla, Osmanlı Devleti'nde hızlı bir değişim süreci başladı. Tanzimat Fermanı, ilanından yaklaşık yirmi gün sonra devletin resmi gazetesi olan Takvim-i Vakayî'da yayımlandı. Arkasından Fransızcaya tercüme edilerek İstanbul'da bulunan yabancı devlet temsilciliklerine gönderildi.

Tanzimat'la birlikte Batılı ve yeni bir yaşamın tohumları atılmıştır. Bu yenilik hareketlerini başlatan bizzat yönetimin kendisidir. Tanzimat Fermanı ile ilk kez padişah, kendi gücünün üstünde kanun gücü olduğunu kabul etmiştir. Padişahın yetkileri sıfırlanmıştır.

Tanzimat Dönemi aydınları sorunların meşruti yönetimle çözülebileceğine inanıyorlardı. Jön Türkler adı verilen bu aydınlar, "hürriyet, adalet, eşitlik" gibi düşünceleri savunuyorlar, yapılan yenilikleri yeterli görmüyorlardı. Ali Suavi, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi Tanzimat Dönemi yazarları bu aydınlar arasındaydılar.

Batılılaşma sürecinde 19. yüzyılda ortaya çıkan Pozitivizm (Olguculuk) düşüncesinin de etkisi

büyüktür. Gerçeğin sadece deney ve gözlemle tam olarak bilinebileceğini savunan Pozitivist felsefenin kurucusu Aguste Comte'dir. Bu akımı Türk kamuoyuna tanıtan kişi ise Beşir Fuat olmuştur.

Batılılaşma sürecinde etkisi olan kurumlardan biri de 1832'de kurulan Tercüme Odası'dır. Tercüme Odası, tercümanların yetiştiği ve Osmanlı'nın diğer ülkelerle yazışmalarını yapan kurumdur. Tanzimat Edebiyatı'nın Namık Kemal, Ahmet Vefik Paşa gibi aydınları burada yetişmiştir. Tercüme Odası'ndan yetişenlerin Batı edebiyatından yaptıkları çeviriler, Tanzimat Edebiyatı'nın oluşumuna katkı sağlamıştır. Çevirilerle başlayan Batılı tarzdaki bu edebiyat daha sonra edebiyatımızda roman, hikâye, makale, tiyatro gibi yeni türlerle kendini göstermiştir.

19. yüzyılda Tanzimat'la birlikte hayat tarzı Batı medeniyetinin etkisiyle önemli ölçüde değişime uğramış, hemen her bakımdan Batı örnek alınmıştır. Modern okullar açılmış, Batılı tarzda binalar yapılmıştır. Varlıklı aileler çocuklarına yabancı mürebbiyeler getirmişlerdir. Otomobillerin, elektrikli tramvayın, telgraf gibi sistemlerin hayata girmesiyle hayat hızlanmıştır. İşte bu dönemde millî ve dinî değerlerine bağlı olanlar "alaturka" Batılı yaşam tarzına yönelenler ise "alafranga" olarak nitelendirilmiştir.

1. KLASİSİZM (Akıl-Sağduyu-Mantık)

- 17. yüzyılda Fransa'da ortaya çıkan klasikler, Eski Yunan ve Latin edebiyatını örnek almışlardır.
- Gerçeğin yalnız akıl yoluyla bulunacağını savunurlar. **Akıl, mantık, sağduyunun** edebiyatta yol gösterici olacağı görüşünü benimsemişlerdir.
- Dış görünüşlerden çok insanın iç dünyasına yönelmişlerdir.
- Kişisel duygu ve düşüncelerden sıyrılarak evrensel olanı aramışlardır. Erdemli olmaya önem verdiklerinden ahlâk, ön planda olmuştur. Yapıtlarının etkileyici olmasını, hoş gitmesini, tarih biliminden ayrılabilmesini ve din dışı konulara eğilmesini temel ilke olarak kabul etmişlerdir.
- Sanatçı, kişiliğini gizlemiş, duygularını eserine yansıtmamıştır.
- Olayın gerçek olmasına önem vermemişler; amaçlarına uygun olmasını yeterli bulmuşlardır.
- Konudan çok konunun işleniş biçimini önemli saymışlardır. Biçimin kusursuz olmasına çalışmışlardır. Bu nedenle "**üç birlik kuralı**"nı (yer, zaman ve eylem birliği) uygulamışlardır.
- Anlatımın, yapaylıktan uzak, yalın ve açık olmasına çalışmışlardır.
- Duyuları aldatici bulmuşlar; güzeli akla dayandırmışlardır.
- Edebiyat türü olarak daha çok tiyatroyu, tiyatro türü olarak da **trajedi** ve **komediyi** benimsemişlerdir.
- Eserlerinin kahramanlarını hep soylu tabakadan seçen klasikler, eserlerinde kaba ve çirkin sözlere de yer vermezler. "**Ahlaka uygunluk**" ilkesine sıkı sıkıya bağlıdır.

TEMSİLCİLERİ

- **Boileau** (şiir, eleştiri)
- **La Fontaine** (fabl)
- **Racine, Corneille** (trajedi)
- **Moliere** (komedi)
- **Madame de La Fayette, Fenelon, Daniel Defoe** (roman)

- **La Bruyere** (karakterleriyle)
- **Bossuet** (hitabet)
- **Descartes** (felsefe)
- **La Rochefoucauld** (özdeyiş)
- **Montaigne** (deneme)

⇒ Klasisizm akımının Türk edebiyatında pek etkisi görülmez. **Şinasi**, akla verdiği değerle; **Ahmet Vefik Paşa**, Moliere'den yaptığı çevirilerle bu akıma yakın görünür.

2. ROMANTİZM (Duygu – Hayal – Karşıtlık)

- Aydınlanma çağının sanat anlayışıdır. 18. yüzyıl başlarında, klasisizm'e tepki olarak, "**Sanat ve sanatçı özgür olmalıdır.**" anlayışıyla ortaya çıkmıştır.
- Klasik edebiyata tepki olarak doğduğundan klasik edebiyatın kural ve biçimleri kırılmıştır.
- Yunan ve Latin edebiyatı örnekleri yerine **ulusal kaynaklara** dönülmüştür.
- **Duyulara, heyecan ve hayallere** geniş yer verilmiştir.
- Sanatçılar, kişiliklerini gizlememişler, romanın akışını keserek kendi düşüncelerinden söz etmişlerdir.
- Klasisizmde ihmal edilen **doğayla** ilgili olarak betimlemelere geniş yer vermişlerdir.
- Toplumsal yaşamla ilgili hemen her şey işlenmiş, toplumdaki düzensizlikler anlatılmıştır. Bu durum, "**sanat toplum içindir**" görüşünün doğal bir sonucudur.
- Klasisizmde tipler anlatılırken romantizmde **karakterler** anlatılmıştır.
- **Din** duygusu önem kazanmıştır.
- **Aşk** teması çok geniş yer tutar.
- **Karamsarlık, umutsuzluk, yalnızlık, içedönüklük** hâkim duygulardır.
- Çarpıcı bir etki yaratabilmek için **iyi-kötü, güzel-çirkin** gibi karşıtlıklardan yararlanılmıştır.
- **Dram** türü bu dönemde ortaya çıkmış, tiyatrodaki dekor ve kostüm önem kazanmıştır.

TEMSİLCİLERİ

- Victor Hugo
- J. Jack Rousseau
- Goethe
- Lamartine
- A. Dumas Pere
- Dumas Fils
- Diderot
- Schiller
- Lord Byron
- Chateaubrian
- Puşkin
- Shakespeare
- Alfrede de Musset
- Mme De Stael

Türk Edebiyatında Romantizm

⇒ Tanzimat edebiyatı dönemindeki ürünlerin çoğunluğu romantizm akımının etkisiyle kaleme alınmıştır.

Namık Kemal, roman ve tiyatrolarıyla

Ahmet Mithat, ilk romanlarıyla

Recaizade Mahmut Ekrem, şiirleriyle

Abdülhak Hamit, tiyatro ve şiirleriyle bu akımı temsil ederler.

3. REALİZM (Gerçek – Gözlem – Nesnellik)

- Romantizmin duyguculuğuna tepki olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır.
- Fransız İhtilali'nin etkileri, sosyal ve bilim alanındaki gelişmeler, yazarları, olaylara bilim adamı gibi bakmaya yöneltmiştir.
- Konusunu insan ve toplum gerçeğinden alır.
- Sanatçılar anlattıklarında gözlem ve belgelere dayanırlar.
- Kahramanlar, çevreleriyle birlikte yansıtılır, çevreden ve toplumdaki kopuk değildirler.
- İnsan kişiliğinin oluşumunda çevrenin önemli olduğu görüşünü savunurlar.
- Kahramanlar sıradan kişilerdir.
- Konular güncel hayattan alınmıştır.
- Olaylar anlatılırken sebep-sonuç ilişkisi esas alınır.
- Yazarlar, kendi kişiliklerini gizlerler. Olaylar; tarafsız bir gözle anlatılır.
- "Sanat sanat içindir." anlayışını benimsemişlerdir.

- Sanatçının, okuru eğitme, sosyal olaylara yön verme gibi amaç taşımayacağını savunurlar ve olanı, olduğu gibi anlatmayı hedeflerler.

TEMSİLCİLERİ

- Stendhal
- Balzac
- G. Flaubert
- Lev Tolstoy
- Dostoyevski
- Çehov
- M. Şolohov
- Hemingway
- J.Steinbeck
- Herman Melville
- Charles Dickens
- Gogol
- Turganyev
- M.Gorki

Türk Edebiyatında Realizm

⇒ Realizm, Tanzimat'ın ikinci döneminde görülür. **Samipaşazade Sezai**, öykü türünde realizmin ilkelerini uygular. İlk realist romanlar **Sergüzeşt** (Samipaşazade Sezai) ve **Araba Sevdası** (Recaizade Mahmut Ekrem), ilk köy romanı **Karabibik** (Nabizade Nazım) yazılır.

⇒ Realizm, Servet-i Fünun döneminde öne çıkar. **Halit Ziya Uşaklıgil**, **Mai ve Siyah**, **Aşk-ı Memnu**, **Kırık Hayatlar** ile realist çizgiyi geliştirir.

⇒ Milli Edebiyat döneminde **Ömer Seyfettin**; Cumhuriyet döneminde **Memduh Şevket Esendal**, **Refik Halit Karay**, **Yakup Kadri Karaosmanoğlu** realist romanlar yazarlar. Bu akım geniş bir yelpazede etkili olur ve günümüze kadar ulaşır.

4. NATÜRALİZM (Gözlem – Bilim – Deney)

- Realizmin ileri aşaması olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmıştır.
- İnsan ve toplumu, bilimsel **determinizm** (aynı etkiler, aynı koşullarda, aynı sonucu verir) ilkeleriyle incelemiştir.
- İnsan kişiliğini anlatabilmek için soyaçekim yasalarından ve toplumbilimden yararlanmışlardır. Buna göre; insanın duygu, tutku ve düşünceleri, soyunun ve içinde yetiştiği doğal ve toplumsal çevrenin etkisiyle oluşmuştur.

- **Deneyci** ve **gözlemci**dirler. Olaylar ve kişiler bilim adamı gözüyle incelendiğinden, hayatın iğrenç ve çirkin sahneleri de anlatılmıştır.
- Yazarlar kendi kişiliklerini saklamışlardır.
- “**Sanat, toplum içindir**” anlayışını benimsemişlerdir.
- Sanat, doğanın kopyası olmalıdır, kuralı benimsenir.

TEMSİLCİLERİ

- ⇒ **Emile Zola** (Emil Zola), **Goncourt Kardeşler** (Gonkur Kardeşler), **Alphonse Daudet** (Alfonso Dode), **Guy De Maupassant** (Giy Dö Mopasan), **John Steinbeck** (Con Şitaynbek) önemli temsilcilerindendir.
- ⇒ Türk edebiyatında **Hüseyin Rahmi Gürpınar**, **Nabizade Nazım**, **Beşir Fuat**, **Selahattin Enis** bu akımın etkisinde kalmışlardır.

5. PARNASİZM (Şiirde Gerçekçilik)

- 19. yüzyılın ikinci yarısında, Fransa’da şiir alanında ortaya çıkan bir akımdır.
- Romantik şiire bir tepkidir.
- “**Sanat sanat içindir**” ilkesine bağlıdır.
- Sanatta güzelliğe, güzel biçimlerle ulaşılacağını söylerler.
- Aşırı bireyciliği ve duygusallığı eleştirirler.
- Gözlem ve dış çevreye önem verirler.
- Söyleyiş güzelliği peşinde koşarlar.
- Toplumsal sorunlara uzak kalmışlardır.
- Güzeli olanı, yararlı olana tercih ederler.
- Şiirlerinde kişiliklerini gizlerler.
- Yunan-Latin kültürüne dönerler.
- Felsefi düşünceler, bilimsel ve teknik konular şiire girer.

TEMSİLCİLERİ

- ⇒ **Gautier** (Gotiye), **Lisle** (Layzıl), **Prudhomme** (Prudom), **J. Marie Heredia** (Mari Dö Heredy) önemli temsilcileridir.

- ⇒ Türk edebiyatında ise **Tevfik Fikret**, **Cenap Şahabettin** ve **Yahya Kemal** bu akımdan etkilenmişlerdir.

6. SEMBOLİZM

(Kapalı anlatım – duygu – müzik – izlenim)

- 19. yüzyıl sonunda parnasizmin gerçekçiliğine tepki olarak ortaya çıkmıştır.
- İnsanla dış dünya arasındaki ilişkinin açıklıkla anlatılamayacağı görüşünde olduklarından, okuyucuya sundukları sembollerle, insanların hayal güçlerini harekete geçirmeyi amaçlamışlardır.
- Parnasyenlerin şiirden kovdukları **duygu** ve **hayal dünyası** böylece geri gelmiştir.
- Şiirleri anlam açıklığından uzaktır. Sözcüklere yeni anlamlar yüklenmiştir. Okura yorum imkânı sunulmuştur. Mükemmel şiirin, yeni yorumlar yaratan şiir olduğunu savunmuşlardır.
- **Saf şiir peşinde koşmuşlardır**. Bu nedenle, biçimsel kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmamışlardır. Yarı karanlık ortamları sevmişlerdir. **Ay, ay ışığı, gündeğümü, gün batımı, hatları net çizilmemiş görüntüler** onların sevdikleri durum ve ortamlardır.
- Sözcüklerin müziğine dayanan bir iç ahenk elde etmeye çalışmışlardır.
- Toplum sorunlarından uzak kalmaya çalışmışlardır. “**Sanat sanat içindir**” ilkesini benimsemişlerdir.
- Anlam açıklığını düzyazıya bırakmışlardır.
- Dil bilgisi kuralları, imla ve noktalama şairin tercihine göre yer alır.
- **Serbest müstезat** ve **serbest nazım şekilleri** kullanılır.
- Şiir gerçeği değil, gerçeğin bizde uyandırdığı izlenimleri anlatır. Asıl gerçek insanı dış dünya ile temasa geçiren duygulardır.
- Şairler **hayali ülkelere** özlem duyarlar.
- Gerçek âlem aşağılık ve değersizdir. Kâinat, imajların ve işaretlerin saklı bulunduğu bir depodur. Şiir **semboller** üzerine kurulur.

TEMSİLCİLERİ

Baudelaire (Bodler), **Rimbaud** (Rimbo), **Mallarme** (Malerm), **Verlaine** (Verlen), **Puşkin**, **Valery** (Valeri), **Edgar A. Poe**

⇒ Türk edebiyatında **Cenap Şahabettin** ve **Ahmet Haşim** ilk etkilenenlerdendir. **Yahya Kemal Beyatlı**, **Ahmet Muhip Dıranas**, **Cahit Sıtkı Tarancı**, **Ahmet Hamdi Tanpınar** da bu etkiyi alır. Daha sonra **II. Yeni şairler**inde yoğun olarak ve daha bilinçli bir yararlanma görülür.

7. EMPRESYONİZM (İzlenimcilik)

- ⇒ Yirminci yüzyıl başlarında özellikle resimde görülen bir akımdır.
- ⇒ Doğayı olduğu gibi yansıtmaya yerine, doğanın insandaki izlenimlerini anlatmayı seçerler. Onlara göre; duyularımız dış dünyayı bize olduğu gibi değil, onun gerçek görünüşünü değiştirerek ulaştırır. Bunun için de bizim anlattıklarımız dış dünya değil, bu dünyanın hayalimizle bezenmiş bizdeki izlenimleridir.
- ⇒ "Gerçek nesnel değildir, kişinin izlenimlerine göre değişir." derler.

TEMSİLCİLERİ

- **Cezanne, Monet, Manet, Degas, Gauguin, Renoir** (resim)
 - **Rilke, J. Joyce** (edebiyat)
- ⇒ Türk edebiyatında **Ahmet Haşim**, **Cenap Şahabettin**, **A. Muhip Dıranas** bu akımdan etkilenmiştir.

8. FÜTÜRİZM (Dinamizm)

- İtalyan şair **Marinetti**'nin kurucusu olduğu bir akımdır.
- Geçmişin kurallarını bir yana bırakır.
- Hayatın temposuna uygun yeni biçimler ve anlatım yolları aramayı savunur.
- Yaşamdaki dinamizmi, makinenin dinamizmini ve hızını sanata aktarmaya çalışmışlardır.
- Dizelerinde ses örgüsüyle makine ve çark seslerini vermeye çalışmışlardır.

Temsilcileri

Marinetti
Mayakovski
Nazım Hikmet

9. DADAİZM

- Kurucusu **Tristan Tzara**'dır.
- Her türlü dil ve estetik kuralları yıkmayı amaçlayan ve bile bile anlam kapalılığına kayan sanat akımıdır.
- **Kuralsızlığı kural olarak benimsemişlerdir.**
- Akım adını anlamsız bir sözcük olan **DADA** sözcüğünden almıştır.
- Tarihsel sıra olarak sürrealizm öncesi bir akımdır.

10. SÜRREALİZM (Gerçeküstücülük)

- 1924 yılında **Andre Breton**'un bir bildiriyle ilkeleri ortaya konmuştur.
- **S. Freud**'un psikanaliz yönteminden yola çıkmışlardır.
- **Realizm, natüralizm ve parnasizme** tepki olarak ortaya çıkmışlardır.
- Bilinçaltını temel almışlardır. Bilinçaltı, akıl ve mantıktan üstündür.
- Sanat eserinin iradeyle ortaya çıkmadığı, raslantının ve otomatizmin ürünü olduğunu ileri sürmüşlerdir.
- Geleneklere karşı çıkmışlardır.
- İnsanların gerçek eğilimlerinin toplumsal yasalar, gelenek-görenek ve ahlaksal baskılar nedeniyle bastırıldığı, bilinçaltında tutulduğunu düşünürler.
- Bu akıma göre insanı bütünüyle kavrayabilmek için bilinçaltı, rüya ve hayal gücü de edebiyata kaynaklık etmelidir.
- Sanat bir hüner değil, bilinçaltının otomatik verileridir. Sanatçı, bu verileri uyguladığı ölçüde asıl şiiri oluşturur.
- Şiirin konusunu olağanüstülükler, rastlantılar, rüyalar oluşturur.
- Üslupta özentiden kaçılır.
- Dünyaya mizahi bir gözle bakılır

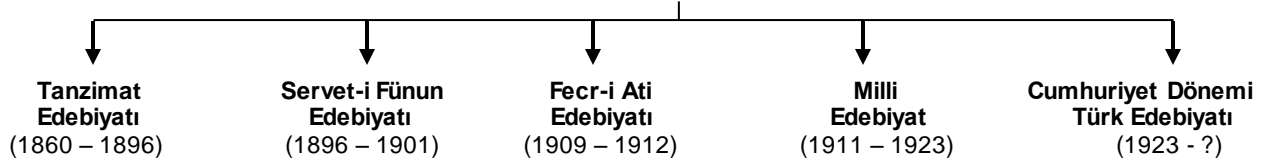
TEMSİLCİLERİ

- ⇒ **Andre Breton** (Andre Breto), **Philippe Soupault** (Filip Supo), **Luis Aragon** (Lui Argo), **Paul Eluard** (Pol Elua), **Rene Char** (Rene Şar)
- ⇒ Türk edebiyatında **Garipçiler**'in özellikle de **II. Yeniciler**'in bazı şiirlerinde sürrealizmin izleri görülür. **Cemal Süreyya**, **Sezai Karakoç**, **İlhan Berk** bu akımın bizdeki temsilcileridir.

11. EGZİSTANSİYALİZM (Varoluşçuluk)

- İnsanın kendi varlığını kendisinin yarattığını ileri süren bir öğretiye dayanır. İnsanın geleceğini yine kendisinin çizebileceğini; özgürlüğün, bu anlamda bir sorumluluk olduğunu savunan bir görüşün edebiyattaki yansımasıdır.
- “İnsan, değerlerini kendisi yaratır, yolunu kendisi seçer. Bu nedenle de insana yapılan haksızlıklardan herkes sorumludur.” diyerek toplumsal bir nitelik kazanmıştır.
- Edebi öncüsü 20. yüzyılı derinden etkileyen **J. P. Satre**'dir. **A. Camus** diğer önemli temsilcisidir.

BATI ETKİSİNDE GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI

TANZİMAT EDEBİYATININ OLUŞUMU

Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı'nın ilk halkası olan Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı'nın hâkim olduğu yıllar 1860- 1896 yılları arasındır. Ancak Tanzimat'ın ilanı olan 1839'dan 1860'a kadar geçen süre yeni bir edebiyat devresinin hazırlık dönemi kabul edilmiştir.

Hazırlık döneminde, Tanzimat'la yayılan yenilikçi hava edebiyatta da kendini göstermeye başlamış; aydınlar, sanatçılar Fransızca öğrenmişler, Batı edebiyatını, özellikle de Fransız edebiyatını yakından tanıma imkânı bulmuşlardır. Batı'da ilk çeviriler bu dönemde yapılmıştır. İlk şiir çevirileri Şinasi'nin *La Fontaine* ve Lamartine'den yaptığı şiir çevirileridir. Bu çeviriler Tercüme-i Manzume adlı eserinde yer alır. Yusuf Kamil Paşa ise Fransız yazar Fenelon'dan

Telemak adlı romanı Türkçeye tercüme etmiştir. Bu eser edebiyatımızdaki ilk çeviri roman özelliği taşır.

Tanzimat Dönemi'nin edebiyatçılarının yaşamına baktığımızda Batı kültür ve edebiyatına hâkim sanatçılar olduklarını görürüz. Örneğin Namık Kemal'in Fransızca bildiğini Tercüme Odası'nda çalıştığını, orada Batı'yı iyi tanıyan kişilerle tanışma fırsatı bulduğunu söyleyebiliriz. Jön Türklerden olan Namık Kemal, Paris'te de bulunmuştur. Ziya Paşa'nın hayatına baktığımızda ise sarayda mabeyn-i humayun kâtipliği yaptığını, burada kısa sürede Fransızca öğrendiğini, Jön Türklerden olduğunu, Namık Kemal gibi Paris'te bulunma imkânı bulduğunu söyleyebiliriz.

TANZİMAT EDEBİYATI

I. Dönem Tanzimat Edebiyatı (1860 – 1876)

TEMSİLCİLERİ: Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Ahmet Vefik Paşa, Şemsettin Sami, Direktör Ali Bey

- “Sanat toplum içindir.” görüşü hâkimdir.
- Dilde sadeleşme fikri savunulmuş; ama uygulanmamıştır.
- Sanatçılar Divan edebiyatına karşı çıkmış ve onu acımasızca eleştirmişlerdir.
- Şiirde söyleyiş değil, fikirler öne çıkmıştır.
- Fransız edebiyatı örnek alınmıştır.
- **Romantizmin** ve **Klasisizm'in** tesiri görülür.
- **Kölelik, cariyelik ve yanlış Batılılaşma** romanlarda işlenen konulardır. Romanlar roman tekniği açısından zayıftır.
- Tanzimat sanatçılarının tek işi edebiyat olmamıştır, her biri aynı zamanda devlet adamıdır, siyasetin içindedir.
- Tanzimat sanatçıları şiirin konusunu değiştirdiler (**adalet, kanun, özgürlük, uygarlık, eşitlik ve vatan**); fakat eski biçimleri (**gazel, kaside vb.**) aynen devam ettirdiler.
- Batı edebiyatına ait edebi türler ilk defa bu dönemde kullanılmıştır. (**roman, tiyatro, makale, gazete, öykü vb.**)
- **Noktalama işaretleri** ilk defa bu dönemde kullanılmıştır. (**Şinasi**)

II. Dönem Tanzimat Edebiyatı (1876 – 1896)

TEMSİLCİLERİ: Rezaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan, Sami Paşazade Sezai, Muallim Naci, Nabizade Nazım, Ahmet Cevdet Paşa

- “Sanat, sanat içindir.” görüşü hâkimdir. Sanat, sanat içindir, anlayışına bağlı kalmalarının nedeni devrin siyasi şartlarının ağırlığıdır. Devlet otoritesi oldukça ağırdır.
- Bu dönem sanatçıları Batı edebiyatının örneklerini başarıyla ortaya koymuştur.
- Bu dönem sanatçıları siyasetle ve toplum meseleleriyle ilgilenmemişler, yalnız sanatla meşgul olmuşlardır.
- Bu dönemde yazılan eserlerin **dili ağırdır**.
- Bu dönem sanatçıları da Divan edebiyatına karşı Batı edebiyatını savunmuşlardır.
- **Kölelik, cariyelik ve yanlış Batılılaşma** bu dönem romanlarında da işlenen konulardır.
- Bu dönem romanlarında **Realizm'in** etkisi görülür. Bu dönem şiirlerinde ise **Romantizm'in** etkisi görülür.
- Bu dönem sanatçıları hem konuyu hem de nazım şekillerini değiştirmişlerdir.
- Şiirin konusu genişletilmiş; **ölüm, karamsarlık, aşk, tabiat ve felsefi düşünceler** tema olarak seçilmiştir. Sanatçılar, “**Güzel olan her şey şiirin konusu olabilir.**” anlayışını savunmuşlardır. Bu dönem şiiri Servet-i Fünun şiirine de esin kaynağı olmuştur.

TANZİMAT EDEBİYATININ GENEL ÖZELLİKLERİ

- **Dilin sadeleşmesi amaçlanmış**, özellikle tiyatro, anı, mektup ve halka seslenen romanlarda bu amaç bir ölçüde gerçekleştirilmiştir. Ancak sanatçılar, eski alışkanlıklarından tamamen kurtulamadıkları için yabancı sözcük ve kurallardan büsbütün sıyrılmamışlardır.
- Divan edebiyatının kullandığı şiir, tarih ve mektup gibi türleri Batı anlayışına göre yenilemişlerdir.
- **Makale, tiyatro, roman, hikâye, anı** gibi yeni türler kullanılmaya başlanmıştır.
- Daha önce toplum sorunlarıyla hiç ilgisi bulunmayan sanatı; **toplumu düzeltmek, eğitmek** için bir dava aracı olarak kullanma anlayışına yönelmişlerdir.
- Fransız edebiyatından esinlenerek **klasisizm, romantizm, realizm** ve **natüralizm** akımlarının etkisinde eserler yaratılmıştır.
- Nesirde iç kafiye (seci) bırakılmış, anlatımda süs yerine, düşünceleri halka ulaştırma amacı güdülerek yeni bir nesir yaratılmıştır.
- Şiirde hecenin örnekleri görülmekle birlikte aruzun kullanımı devam etmiştir.
- Günlük olaylar, duygu ve düşünceler şiire sokularak şiirin konusu genişletilmiştir.
- Başlangıçta yeni düşünceler eski nazım biçimleri içinde verilirken sonraları yeni biçimler kullanılmıştır.
- Şiirde konu ve anlam bütünlüğü aranmıştır.
- Divan edebiyatındaki "parça güzelliği" anlayışının yerini "**bütün güzelliği**" almıştır.
- Roman ve hikâyelerin konusu ya günlük yaşayıştan ya da tarihten alınmıştır.
- Tiyatroda toplum sorunları, gelenek, görenek, çocuk, aile, yaşanan olaylar işlenmiştir.
- Eserlerde kahramanlar tek yönlü ele alınmış, iyiler ödüllendirilmiş, kötüler cezalandırılmıştır.
- Roman ve öykülerde olayların akışında rastlantılara çok yer verilmiştir.
- Romanların içinde konu dışına çıkılarak okuyucuya bilgi ve öğüt vermekten kaçınılmamıştır.
- Yazarlar, eserlerinde kendi kişiliklerini gizlememiştir.

- Roman kahramanları çoğu zaman bir görüşte âşık olur.
- Toplumsal olaylara yüzeyden bakılır.
- Tanzimat romanında aile problemi büyük yer tutar. Avrupa taklitçiliği nedeniyle aile içindeki sarsılma ve çöküntüler işlenir.(Araba Sevdası, İntibah)
- Tiyatro bu dönemde Namık Kemal'le başlar. Ahmet Vefik Paşa'nın Moliere'den yaptığı çevirilerle ileri bir sanat düzeyine ulaşır.
- Bu edebiyatın nesir sahasındaki en büyük kazancı gazetedir.
- Bu dönemdeki tiyatro eserleri sahnelenmeye uygun değildir.
- Mizah ve hiciv anlayışı bu dönemde daha da gelişmiştir. Batılı anlamdaki ilk mizah örneği bu dönemde verilir.
- Türk edebiyatında gerçek edebi tenkit bu dönemde başlamıştır.
- Bu dönemde roman tekniği tam oturmamıştır. Romanımızın emekleme dönemidir.
- Tasvirlerde ve kurguda kompozisyon bozukluğu vardır.
- Bu dönem yazarlarında yaygın bir tasvir yapma alışkanlığı vardır.
- Kahramanlar üst tabakadandır.
- Olaylar **İstanbul** ve çevresinde geçer.
- İşlenen konular: **Yanlış Batılılaşma, alafrangalık özentisi, sarsılan aile düzeni, kültürel yozlaşma, fakirlik, cariyelik, görücü usulü evlenme, cehalet** ve **tarihi** konulardır.

TANZİMAT DÖNEMİNDE GAZETE

Yenilikleri halka anlatmak ve okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla gazete bu dönemde ön plana çıkmıştır. Çünkü gazete halka hitap ettiği, aydınlar da halkı aydınlatmak istediği için gazetecilik önem kazanmıştır. Dergi, dar bir kesime, aydın kesime, hitap ettiği için bu dönemde gazetenin gölgesinde kalmıştır. Gazete, Osmanlı toplumunda değişimin hızlandırıcısı olmuştur. Adeta fikirlerin açıklandığı bir kürsü ve bir okul işlevi görmüştür. Tanzimat Dönemi sanatçılarının çoğu aynı zamanda gazetecidirler. Tanzimat'la başlayan ve gelişen Türk gazeteciliği Türk edebiyatının da yepyeni bir döneme girmesini

sağlamıştır. Makale, deneme, tenkit gibi türler gazete bünyesinde gelişmiş türlerdir. Tiyatro, roman, öykü vb. türlerin ilk örnekleri gazetelerde tefrika olarak yayımlanmıştır. Böylece gazete sayesinde yeni yazı türlerinin gelişmesine ortam hazırlanmıştır. Gazeteler halka hitap ettiği için gazetelerde; yalın, sade bir dil kullanılmaya çalışılmış, dilde sadeleşme çabası gazete sayesinde hızlanmıştır.

- Osmanlı Devletinde yayımlanan **ilk resmi gazete Takvim-i Vakayı'**dır (1831)
- 1840'ta İngiliz Churchill tarafından **Ceride-i Havadis** adlı **yarı resmi gazete** çıkarılmıştır.
- **İlk özel gazete** ise Şinasi ve Agâh Efendi tarafından 1860'da çıkarılan **Tercümân-ı Ahval**'dir. Şinasi'nin kaleme aldığı ilk makale olan Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi burada yayımlanmıştır. Başyazı geleneği bu gazeteyle başlamıştır. Yine Şinasi tarafından yazılan ilk tiyatro eserimiz olan Şair Evlenmesi de gazetede tefrika edilen ilk eserdir.
- **Şinasi** 1862'de **Tasvir-i Efkâr**'ı çıkarmış, bu gazetede halk dili, sade anlatım öne çıkarılmıştır.
- **Ali Suavi** tarafından **Muhbir** ve **Ulum** gazeteleri çıkarılmıştır.
- **Namık Kemal** ve **Ziya Paşa**, Londra'da **Hürriyet**'i çıkarmışlardır.
- Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin Sami, Mizancı Murat, Ahmet Cevdet de gazete çıkarmışlardır.
- **İlk dergi Münif Paşa**'nın 1863'te çıkardığı **Mecmua-ı Fünun**'dur. **İlk mizah dergisi** ise **Teodor Kasap**'ın çıkardığı **Diyojen**'dir.

TANZİMAT DÖNEMİ ÖĞRETİCİ METİNLERİ

- Öğretici metinler insanları bilgilendirmek, aydınlatmak, sorunları ortaya koymak, haber vermek, tanıtmak, düşündürmek, kanıları değiştirmek gibi amaçlarla kaleme alınır. Öğretici metinlerde dilin göndergesel işlevi öne çıkar. Açık, anlaşılır, süsten uzak bir dil kullanılır.

- **Bilimsel metinler**
- **Felsefi metinler**
- **Tarihî metinler**

- **Gazete çevresinde gelişen öğretici metinler:** makale, fıkra, eleştiri (tenkit), deneme, fıkra, sohbet (söyleşi), röportaj, haber yazısı
- **Kişisel hayatı konu alan öğretici metinler:** mektup, anı, günlük, biyografi, otobiyografi, gezi yazısı

- Tanzimat Edebiyatı'nda gazetelerle birlikte makale, fıkra, eleştiri gibi Batılı öğretici metinler edebiyatımıza kazandırılmıştır.
- Tanzimat Dönemi'nde Şinasi ve Namık Kemal'le başlayan gazetecilik çok gelişmiş ve gazete etkili bir iletişim aracı olmuştur. Bu gazetelerde makale, fıkra, deneme, eleştiri gibi öğretici metinlere de yer verilmiş, ayrıca anı, günlük, mektup gibi türler Tanzimat'la birlikte önem kazanmış ve Batılı bir hüviyete bürünmüştür. Şunu da unutmamak gerekir ki bu dönemin birçok edebi türünde öğreticilik hâkimdir.
- Bu dönemin öğretici metinlerinde toplumsal konulara ve sorunlara yer verilmiş, hürriyet, eşitlik, kanun, bilim ve teknikle ilgili Batılı kavramlar konu olarak işlenmiştir.
- Toplum için, toplumun anlayabileceği bir dille yazılmaya çalışılmıştır. "Sanat, toplum içindir." anlayışı benimsenmiştir.
- Eski-yeni, yerli-Batılı çatışması temada, dilde (Arapça, Farsça kelime ve kavramlarla yeni kavramlar), ifade biçimlerinde varlığını hissettirmiştir.

DİVAN EDEBİYATI İLE TANZİMAT EDEBİYATI ÖĞRETİCİ METİNLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

- Divan edebiyatında tarih, menkıbe, siyasetname, tezkire, seyahatname, siyer gibi türler kullanılırken Tanzimat edebiyatında Batı'dan alınan makale, eleştiri, fıkra, anı, günlük gibi yeni türler kullanılmıştır.
- Divan edebiyatında dinî, tasavufî, ahlaki, tarihî konular işlenirken Tanzimat edebiyatında adalet, eşitlik, hak, hukuk, hürriyet, sanat, edebiyat gibi konular işlenmiştir.
- Divan edebiyatında Arapça, Farsça tamlamalar, söz sanatları, secili uzun cümleler, süslü bir dil ve

anlatım görülür. Üslup kaygısı ön plandadır. Tanzimat edebiyatında ise dil daha sadedir. Seciler atılmış, cümleler kısalmıştır. Üslup kaygısı, süslü anlatım önemini yitirmiştir. Noktalama işaretleri kullanılmıştır.

- Divan edebiyatında “Sanat için sanat” anlayışı esas alınırken Tanzimat edebiyatında “Toplum için sanat” anlayışı esas alınmıştır.
- Divan edebiyatında devlet adamlarına, ulemaya hitap edilirken Tanzimat edebiyatında halka hitap edilir.
- Divan edebiyatında Arap ve Fars edebiyatları etkisi varken Tanzimat edebiyatında Batı kültürünün etkisi görülür.
- Divan edebiyatında düz yazıdan ziyade şiir ön plandadır. Tanzimat edebiyatında ise düz yazı öne çıkar.

MAKALE

- Edebiyatımıza Tanzimat Dönemi’nde gazeteyle birlikte girmiştir. Bu dönemde yazılan makalelerde genellikle sanat, edebiyat, şiir gibi konular ele alınmıştır.
- İlk makale **Şinasi**’nin “**Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi**”dir. Bu makalede gazetenin önemi ve yazı dilinin halkın anlayacağı şekilde olması gerektiği vurgulanmıştır.
- **Namık Kemal** Tasvir-i Efkâr’da yayımladığı “**Lisan-ı Osmanî’nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şamildir.**” adlı makalesinde edebiyatla ilgili konulara değinmiş, divan edebiyatını eleştirmiştir. Yazı dilinin konuşma diline yaklaşması gerektiğini ifade eden makalenin Milli Edebiyat Dönemi’nin dil anlayışını belirleyecek düzeyde bir içeriği vardır.
- **Ziya Paşa** Hürriyet gazetesinde yayımladığı “**Şiir ve İnşa**” makalesinde divan edebiyatını eleştirmiş, bu edebiyatın yapay olduğunu söylemiş, gerçek edebiyatın halk edebiyatı olduğunu belirtmiştir.

ELEŞTİRİ

- Tanzimat’tan önce Batılı anlamda bir eleştiri yoktur. Yalnızca bazı tezkirelerde sanatçılarla ilgili düşünceler yer almıştır.

- Bu dönemde genellikle “**eski- yeni**” kavgasına dayanan eleştiriler olmuştur.
- Eleştirinin edebiyatımızdaki öncüleri Ziya Paşa ve Namık Kemal’dir. Ziya Paşa “**Şiir ve İnşa**” makalesinde divan edebiyatını eleştirmiş, daha sonra **Harabat** adlı divan edebiyatı antolojisinin ön sözünde divan şiirini yüceltmiş, halk şiirini kötülemiştir. Bunun üzerine **Namık Kemal**, **Tahrir-i Harabat** ve **Takip** adlı eserlerinde Ziya Paşa’yı ve içine düştüğü çelişkili durumu eleştirmiştir. **Edebiyatımızdaki ilk eleştiri kitabı** Namık Kemal’in **Tahrir-i Harabat** adlı eseridir.
- N.Kemal’in Ernest Renan’ı eleştiren **Renan Müdafaaamesi** bu dönemin önemli eserlerindedir.
- **Muallim Naci** ile **Recaizade Mahmut Ekrem** arasındaki **Demdeme - Zemzeme** tartışması da bu dönemin önemli örneklerindedir. Recaizade Mahmut Ekrem Zemzeme’nin ön sözünde ve **Takdir-i Elhan**’da eski edebiyatı eleştirmiş, Muallim Naci de Zemzeme’ye karşılık Demdeme’yi yazmıştır.

HATIRA

Bu dönemde **Akif Paşa**’nın **Tabsıra**, **Ziya Paşa**’nın **Defter-i Amal**, **Muallim Naci**’nin **Ömer’in Çocukluğu** adlı eserleri anı türünün örnekleridir.

GEZİ YAZISI

Avrupa’da Bir Cevelan, **Ahmet Mithat Efendi**’nin gezi yazısı türündeki eseridir.

TANZİMAT DÖNEMİNDE TİYATRO

- Tanzimat Dönemi’ne gelinceye kadar bizde Batılı manada tiyatro kültürü yoktur. Onun yerine Gölge Oyunu, Orta Oyunu, Meddah, Köy Seyirlik oyunu gibi geleneksel oyunlar vardır.
- Yazılı metne dayanan tiyatro ilk defa bu dönemde görülmeye başlanmıştır.
- İlk yerli tiyatro örneği **Şinasi**’nin **Şair Evlenmesi**’dir.
- Sahnelenen ilk tiyatro örneği ise Namık Kemal’in **Vatan yahut Silistre** adlı oyunudur.

- İlk dönemin sanatçıları tiyatroyu bir eğitim aracı olarak görmüşlerdir. Bu yüzden sade bir dil kullanmaya çalışılmıştır.
- İkinci dönemin sanatçıları da tiyatroyu eğlence olarak görmüşler ancak onların tiyatroları oynanmak için değil okunmak için yazılmıştır.
- Tanzimat tiyatrosunda sosyal sorunlar, aksaklıklar, tarihten alınan konular işlenmiştir.

TANZİMAT DÖNEMİNDE ROMAN VE HİKÂYE

- Duygusal ve acıklı konular işlenmiştir. Yanlış batılılaşma, alafranga- alaturka zıtlığı, aşk, entrika, görücü usulü evlenme, esirlik, tarihi konular, köy yaşamı işlenen konulardır.
- Romanlarda mekân genel olarak İstanbul'dur. Gezinti yeri olarak Çamlıca, eğlence yeri olarak da Beyoğlu işlenir.
- Eserler teknik açıdan zayıftır.
- Yazarlar olaylara müdahalede bulunmuştur.
- Eserlerde karakter oluşturulamamıştır. Genellikle ya iyi ya da kötü özellik taşıyan tipler kullanılmıştır.
- İyiler eserlerin sonunda mükâfat alırlar, kötüler de cezalarını alırlar.
- Tanzimat ikinci dönemin sanatçıları birinci döneminkilere göre daha başarılı olmuştur.
- Romantizm, realizm ve natüralizm akımlarının etkisi görülür.
- Emin Nihat'ın **Müsameratname**'si ile Ahmet Mithat Efendi'nin **Letaif-i Rivayat** adlı eserleri edebiyatımızda ilk öykü örnekleri olarak yer alır.
- İlk realist öykü ise Samipaşazade Sezai'nin **Küçük Şeyler** adlı öyküsüdür.
- Tanzimat Dönemi'nde roman iki yoldan gelişmiştir. Bunlardan biri Ahmet Mithat Efendi'nin popüler roman anlayışıdır. Diğerisi ise Namık Kemal'in öncüsü olduğu sanatkârane romandır.
- İlk çeviri roman Yusuf **Kamil Paşa** tarafından **Fenolon**'dan çevrilen **Telemague (Telemak)** adlı eserdir.
- İlk yerli roman **Şemsettin Sami'nin Taaşuk-ı Talat ve Fitnat** adlı eseridir.
- İlk realist roman **Recaizade Mahmut Ekrem'in Araba Sevdası** adlı eseridir.

- İlk edebi roman **Namık Kemal'in İntibah** adlı eseridir.
- İlk tarihi roman **Namık Kemal** tarafından yazılan **Cezmi**'dir.
- Köylünün romana girdiği ilk eser **Nabizade Nazım'ın Karabibik** adlı eseridir.
- İlk natüralist roman **Nabizade Nazım'ın Zehra** adlı eserdir. Bu eser realist özellikler gösterdiği gibi aynı zamanda psikolojik özellikler de gösterir.

NOT: Dünya edebiyatında ilk roman İspanyol **Cervantes'in Don Kişot** adlı eseridir. İlk hikaye ise İtalyan **Giovanni Boccaccio'nun Decameron** adlı eseridir.

TANZİMAT DÖNEMİNDE COŞKU VE HEYECAN DİLE GETİREN METİNLER (ŞİİR)

- Her iki dönem şairleri biçim yönünden Divan şiiri geleneğine bağlı kalmakla birlikte 2. Dönem şairleri Divan şiiri geleneğini ağır ağır terketmeye başlamıştır.
- Her iki dönem şairleri "**Romantizm**"in etkisinde kalmışlardır. Bu dönem şiirinin Batı düşüncesiyle, klasisizm ve romantizm edebi akımlarıyla ilişkisi vardır.
- 1.dönem şairleri "**toplum için sanat**" anlayışını; 2.dönem şairleri ise "**sanat için sanat**" anlayışını benimsemişlerdir.
- 1.dönem şairleri "**vatan, millet, hak, hukuk, adalet, eşittik, hürriyet**" gibi konuları ele alırken; 2. dönemdekiler "**aşk, doğa, ölüm**" gibi konuları ele almışlardır. Dolayısıyla konu ve temada yenilik yapmayı başarmışlardır.
- 1.dönem şairleri dilde sadeleşmeyi amaçlamış ancak bunda başarılı olamamışlardır. 2. dönem şairleri ise ağır olan bu dili daha da ağırlaştırmışlardır.
- Şiirde sanatlı söyleyiş her iki dönem şairleri için de amaç olmaktan çıkmıştır.
- İki dönemin şairleri de şiirde parça güzelliğini bırakıp bütün güzelliğine ve konu birliğine önem vermiştir.
- Aruz ölçüsü kullanılmaya devam ederken az da olsa hece ölçüsü kullanılmıştır.

- 1. dönemde gazel, kaside, terhib-i bent gibi eski nazım şekilleri kullanılmaya devam etmiştir. Ancak klasik şiirin şeklinde değişiklikler yapmışlar, ilk kez şiire içeriğine uygun özel bir ad vermişlerdir.
- Özellikle 2. dönem sanatçıları yeni nazım şekilleriyle şiir yazmada başarılı olmuşlardır(A.Hamit Tarhan, Rezaizade Mahmut Ekrem başarılıdır).
- 2.Tanzimat şairleri bireysel duygu, düşünce ve anlatıma önem vermiş, böylece Türk edebiyatına Batı'daki bireyci anlayışı getirmişlerdir.
- 1. dönemin mücadeleci şairleri 2. dönemde yerini içe dönük ve sadece edebiyatla ilgilenen şairlere bırakmıştır.

Tanzimat ile Divan Edebiyatının Karşılaştırması

- Divan şiirindeki “parça güzelliği” yerine, Tanzimat şiirinde “bütün güzelliği” önemsenmiş.
- Divan edebiyatı yüksek zümredeki insanlara hitap ederken, Tanzimat Edebiyatı halka seslenmiş.
- Divan şiirinde ölçü aruzdur, Tanzimat'ta ise aruzun yanında hece ölçüsü de kullanılmış.
- Divan nesrinde söz hünerleri gösterme, sanat kullanma esasken, Tanzimat nesrinde birtakım fikirleri halka ulaştırmak, halkı bilgilendirmek ve eğitmek esastır.
- Divan edebiyatında aşk, şarap, kadın, eğlence, hayali konular işlenirken; Tanzimat Edebiyatı'nda gerçek yaşam, tabiat, kişisel acı ve ızdıraplar, toplumsal konular işlenmiştir.
- Divan edebiyatında kullanılmayan birçok edebi tür Tanzimat Edebiyatı'nda kullanılmaya başlanmış (roman, hikâye, tiyatro, gazete...)
- Divan edebiyatında dil ağır ve sanatlıdır; Tanzimat edebiyatında dil sadeleştirilerek halkın dili kullanılmaya çalışılmıştır.

TANZİMAT EDEBİYATI ŞAİR VE YAZARLARI

BİRİNCİ DÖNEM SANATÇILARI

1. İBRAHİM ŞİNASI

- Türk edebiyatında yeniliğin öncüsüdür. **Tercüman-ı Ahval, Tasvir-i Efkâr** gazetelerini çıkarmıştır.
- İlk makaleyi (**Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi**) ve Batılı anlamda ilk tiyatro eserini (**Şair Evlenmesi**) yazmıştır.
- **Noktalama işaretlerini ilk kullanan** Şinasi'dir.
- **Edebiyat kelimesini ilk kez kullanan** kişidir.
- 1849–1865 yılları arasında Fransa'da bulunan, Fransız edebiyatını ve sanatçıları yakından tanıyan Şinasi, İstanbul'da yaptığı memurluklarda Mustafa Reşit Paşa tarafından korunmuştur.
- 1859'da Fransızcadan yaptığı çevirilerini (**Lamartine, La Fontaine**) "**Tercüme-i Manzume**"de; 1860'ta Ağâh Efendi ile birlikte çıkardığı "**Tercüman-ı Ahval**"de de "**Şair Evlenmesi**"ni yayımlamıştır.
- La Fontaine'den yaptığı fabl çevirileri yanında kendisi de fabllar yazmıştır.
- Didaktik yazılarıyla tartışma örneklerini ve eleştirilerini 1862'de yalnız başına çıkardığı "**Tasvir-i Efkâr**" gazetesinde yayımlamıştır.
- Dilde sadeleşmenin öncüsüdür. Eserlerinde halk dilini kullanmaya önem vermiştir. Dili şiirlerinde nesirlerine göre daha ağırdır.
- Şinasi 1862–1865 yıllarında kitap basımı işiyle uğraşmıştır. Daha önce yazdığı şiirlerinden seçerek oluşturduğu "**Müntehabat-ı Eş'ar**"ı ve Osmanlı atasözlerini topladığı "**Durub-ı Emsal-i Osmaniye**"yi bu sıralarda yayımlamıştır. Bu eser ilk atasözleri derlemesidir.
- Akla verdiği önem dolayısıyla klasisizmden etkilenmiştir denebilir.

2. NAMIK KEMAL

- **Vatan şairi** olarak anılır.
- **Osmanlılık** fikrinin savunucusudur.
- Çoğunlukla toplumsal konuları; vatan, millet, hürriyet kavramını işlemiş, "**Sanat toplum**

İçindir." görüşüne bağlı kalmıştır. Edebiyatta hürriyet kavramını ilk kullanan şairdir.

- "Hürriyet Kasidesi, Murabba, Vaveyla, Vatan Şarkısı ve Vatan Mersiyesi" şairin ünlü şiirleridir.
- İntibah (ilk edebi roman) ve Cezmi (ilk tarihi roman) romanlarının yazarıdır.
- Mecazlardan, mazmunlardan, söz oyunlarından arınmış bir şiir dili vardır. Dizelerinde, savunduğu fikri açık olarak vermiştir.
- Namık Kemal, hemen hemen edebiyatın bütün türlerinde yapıt vermiştir.
- Tiyatro alanında altı yapıt vermiştir. Tiyatroları dram türündedir. Bunlardan "Vatan yahut Silistre" adlı oyunu büyük yankılar uyandırmıştır. Sahnelenen ilk tiyatro eserimizdir. Diğerleri; Akif Bey, Zavallı Çocuk, Gülnihal (En başarılı kabul edilen tiyatrosudur.) Kara Bela ve Celaleddin Harzemşah'tır. Celaleddin Harzemşah on beş perdelik olup oynanmak için değil, okunmak için yazılmıştır. Ayrıca bu eserin önsözünde Namık Kemal'in edebiyat ve tiyatroya dair görüşleri yer almaktadır. Burada tiyatronun faydalı bir eğlence olduğunu vurgulamıştır.
- Tiyatrolarında sade bir dil kullanırken diğer eserlerinde daha ağır bir dil kullanmıştır.
- Ziya Paşa'nın Harabat adlı divan şiiri antolojisinin önsözündeki görüşlerine karşı yazdığı "Tahrib-i Harabat"(Edebiyatımızda ilk eleştiri kitabıdır.) ve "Takip" ile "İrfan Paşa'ya Mektup" eleştiri türünde yazdığı yapıtlarıdır."Renan Müdafaaanamesi", Ernest Renan'a karşı yazdığı, İslamiyet'i savunan bir yapıttır.
- Tarih konusunda; "Barika-i Zafer, Evrak-i Perişan, Devr-i İstila, Kaniye Muhasarası, Osmanlı Tarihi, İslam Tarihi" adlı yapıtları vardır.
- Namık Kemal eski kültürle yetişmiş, divan şiiri eğitimi almıştır. Gençliğinde Encümen-i Şuara'nın (eski şiir tarzını devam ettirmeyi amaçlayan şairler topluluğu) toplantılarına katılmış fakat sonradan eski edebiyata tavr almış, divan edebiyatını eleştirmiştir. Eski edebiyatı eleştirdiği halde biçim ve dil bakımından eski edebiyattan kopmamıştır. Kaside, murabba gibi nazım biçimlerini kullanmaya devam etmiştir. Şiirlerinde

aruzu kullanmıştır. Heceyle yazdığı şiirler sayılıdır.

- "Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şamildir" başlıklı makalesinde şiirin fikirlerin gelişmesinde ve halkın eğitilmesindeki hizmetinden söz etmiş, divan edebiyatını eleştirmiş ve dilin sadeleşmesi gerektiğini dile getirmiştir.
- Eserlerinde romantizmin etkisi görülür.

3. ZİYA PAŞA

- Doğu kültürüyle yetişmiş, sonradan Batı'ya yönelmiştir. Yenilikçi düşünceleri vardır. Ama bu düşünceler yapıtlarında görülmez.
- Ziya Paşa'nın şahsında ve yapıtlarında bir ikilik vardır. Doğu kültürü ile Batı kültürü arasında bocalamıştır.
- "Şiir ve İnşa" makalesinde halk edebiyatını savunur ve divan şiirini Türk şiiri olarak kabul etmez. "Harabat"ta ise bunun tersini söyler.
- Şekil ve dil bakımından eskiye bağlı, içerik bakımından yenilikçidir. Şiirlerinde devrinin siyasi ve sosyal olaylarını, politikacıların kötü tutumlarını, sosyal ahlakın bozulmasını kuvvetli bir hicivle dile getirmiştir.
- Dilde sadeleşmeyi savunmasına rağmen Arapça, Farsça sözcük ve tamlamalarla yüklü ağır bir dil kullanır.
- Edebiyatımızın en önemli **terkib-i bent (Bağdatlı Ruhî'nin terkib-i bendine nazire yazmıştır.)** ve **terci-i bent** şairidir.
- Edebiyatımızda ilk antoloji sayılan "Harabat" ı yazmıştır. Harabat, divan şiiri antolojisidir.
- "Zafername" adlı üç bölümlük manzum yapıtında; başka başka kişilerin ağzından Sadrazam Ali Paşa'nın tutum ve davranışlarını över görünerek bu şahsı üstü örtülü bir dille yermiştir.
- Ziya Paşa'nın şiirleri ölümünden sonra "Eş'ar-ı Ziya" ve "Külliyat-ı Ziya Paşa" adlı kitaplarda toplanmıştır.
- Nesir türünde; "Şiir ve İnşa" makalesi, "Defter-i Amal" adlı çocukluk anıları, "Emile" çevirisi ve "Hürriyet" gazetesindeki yazıları sayılabilir. Ayrıca edebiyatımızda ilk mülakat sayılan "Rüya" adlı eseri yazmıştır. Bu eserde Sadrazam Ali Paşa'yı eleştirmiştir.

- Ayrıca Ziya Paşa'nın halk içinde çokça kullanılan **veciz sözleri** de vardır.
- Şiirlerinde aruzu kullanmıştır. Hece ile yazdığı bir türküsü de vardır.

4. ŞEMSETTİN SAMİ

- "**Sefiller**", "**Robinson**" adlı çevirilerinden başka, ilk yerli roman olma özelliği taşıyan "**Taaşuk-ı Talat ve Fitnat**" adlı eseriyle meşhurdur.
- "**Besa yahut Ahde Vefa**", "**Gave**", "**Seydi Yahya**" adlı tiyatro yapıtları vardır.
- Edebiyatla ilgili yapıtlarının yanında bilim ve dil çalışmalarında da bulunmuş, dil konusunda ileri sürdüğü çeşitli düşünceler ve uygulamalarla önem kazanmıştır.
- "**Kamus-ı Türkî**" adlı sözlüğü yazmış (Türkçeden Türkçeye ilk sözlük); bundan başka, "**Kamus-ı Fransevi**", "**Kamus-ı Arabî**" gibi sözlüklerle, ilk ansiklopedi sayılabilecek "**Kamusu'l-A'lam**" adlı altı ciltlik büyük yapıtını yayımlamıştır.
- Son yıllarında da "**Orhun Yazıtları**" ve "**Kutadgu Bilig**" ile ilgili incelemelerde bulunmuştur.
- "**Sabah**", "**Tercüman-ı Şark**" gazeteleriyle "**Aile**", "**Hafta**" dergilerini çıkarmıştır.

5. AHMET MİTHAT EFENDİ

- Hikâye ve roman türlerinde yapıtlar vermiş, gazetecilik yapmıştır.
- Tanzimat Dönemi'nin en popüler, üretken yazarıdır. 200'ün üzerinde eseri vardır.
- Dili sadedir, amacı halkı eğitmek, insanlara bilgi vermektir.
- Edebiyat, tarih, coğrafya, tarım, ekonomi vb. alanlarla ilgili yapıtlar vermiştir.
- Devir, Bedir, Tercüman-ı Hakikat adlı gazeteleri çıkarmıştır.
- Hemen her sahada -macera, polisiye, tarih, Batılılaşma, aşk vb.- roman yazmıştır. **Felatun Bey'le Rakım Efendi, Hasan Mellah, Hüseyin Fellah, Yeniçeriler, Paris'te Bir Türk, Henüz On Yedi Yaşında, Dünya'ya İkinci Geliş, Dürdane Hanım, Jön Türk** en tanınmış romanlarıdır.
- Eserlerinde asıl amacı halkı eğitmek, insanlara bilgi vermek, halka okuma zevki aşılaktır. Bu yüzden romanlarında meddah tekniğinden

yararlanarak olay örgüsünün akışını keser, okuyucuya bilgi verir, fikrini söyler, yorum yapar. Okuyucuyla sohbet havası içinde "Merhaba ey okuyucu, hey kardeşim hey" gibi ifadeler kullanmıştır. Romanları teknik açıdan kusurludur.

- Eserlerinin çoğunda iyilerin ödüllendirilmesi, kötülerin cezalandırılması halk hikâyeleri ve masallarda gördüğümüz bir durumdur. Eserlerinde beklenmedik tesadüflere yer verir. Özellikle iyi- kötü, güzel- çirkin çatışmasını işleme romantizmin tesiridir. Zaman zaman gözlemleri onu realist bir havaya soksa da romantizmin tesirindedir, diyebiliriz.
- "**Letaif-i Rivayat (edebiyatımızda ilk hikâye kitabı) ve Küssadan Hisse**" adlı hikâye kitaplarını yazmıştır.
- Birkaç tiyatro eseri yazmışsa da bunda başarılı olamamıştır. Çengi, Çerkez Özdenler, Açıkbaş, Siyavuş, Eyvah tiyatro eserleridir.
- **Avrupa'da Bir Cevlan** adlı gezi eseri de vardır.
- **Menfa**, Rodos hatıralarını anlattığı eserdir.

6. AHMET VEFİK PAŞA

- Türkçülük fikrinin önde gelen savunucularındandır.
- Sadrazamlık, Bursa valiliği, elçilik gibi önemli devlet görevlerinde bulunmuştur.
- Tiyatro alanındaki çevirileri ve uyarlamalarıyla bilinir. Halkı tiyatroya alıştırmaya çalışmış, Bursa'da tiyatro kurmuştur.
- Fransız klasiklerinden Moliere'den yaptığı adapte tiyatroları; Azarya, Yorgaki Dandini, Zor Nikâhı, Zoraki Tabip, Dekbazlık, Tabib-i Aşk, Meraki'dir. Çeviri tiyatroları ise Don Cıvani, Dudu Kuşları, İnfial-i Aşk, Savruk, Kocalar Mektebi, Kadınlar Mektebi, Adamcıl, Tartuffe'tür.
- Türkçenin sadeleşmesine önem vermiştir. Zamanının konuşma dilini başarıyla kullanmıştır. Kullandığı yerel söyleyişler eserlerine canlılık kazandırmıştır.
- Tarih alanında, **Hikmet-i Tarih, Fezleke-i Tarih-i Osmanî**, Ebulgazi Bahadır Han'dan çevirdiği **Şecere-i Türkî** adlı yapıtları vardır.
- **Lehçe-i Osmanî** adlı sözlüğünde, Türkçe sözcüklerle dilimizde kullanılmakta olan yabancı

sözcüklerin ayrı ayrı toplandığını görüyoruz. Bu onun Türk diline verdiği önemi gösterir.

7. DİREKTÖR ALİ BEY

- Küçük yaşta Fransızca öğrenen Ali Bey, Müfettiş, mutasarrıf, vali olarak Irak, Varna, Elâzığ, Trabzon bölgelerini dolaşmıştır. “**Direktör Ali Bey**” lâkabı ile anılmasına neden olan Düyünü Umumiye Direktörlüğünde de bulunmuştur.
- Ali Bey, Türk tiyatrosunun kurulmasında büyük gayret ve çaba harcamıştır.
- Başta tiyatro olmak üzere mizah ve seyahat edebiyatı alanlarında eser vermiştir.
- Tanzimat’tan sonra çıkarılan ilk mizah mecmuası **Diyojen**’de yayımlanan yazıları, Türk mizah edebiyatının o devirdeki önemli örnekleri olarak kabul edilir.
- Tiyatroları genelde komedi türündedir. Tiyatro dili bakımından Ahmed Vefik Paşa’nın izindedir. Özellikle halk konuşmalarına yaklaşmış, günlük konuşmalardan ve Türk dilini renklendiren pek çok klişe ve deyimlerden de faydalanmıştır.
- **ESERLERİ:** Kokona Yatıyor (bir perdelik komedi) Ayyar Hamza (Moliere’den adapte) Misafir-i İstiskal (komedi) Geveze Berber (oyun) Lehçet-ül Hakayik (mizahî sözlük) Seyahat Jurnalı (gezi notları) Letafet (üç perde opera)

İKİNCİ DÖNEM SANATÇILARI

1. RECAİZADE MAHMUT EKREM

- Şiir, roman, hikâye, eleştiri, edebi bilgiler ve tiyatro türlerinde yapıtlar vermiştir.
- Şiirlerinde hüznü ve elem vardır. Piraye, Emcet, adlı çocuklarının ölümünü görmüş olması ona içli üzüntülü şiirler yazdırmıştır.
- Hüzünlü duygular, ölümü hatırlatan tabiat manzaraları, solgun güller, romantik güzellikler şiirlerinde işlediği konulardandır. Şiirde konu sınırını kaldırmıştır. Güzel olan her şeyin şiirin konusu olabileceğini savunmuştur.
- Realizmin etkileri görülen **Araba Sevdası** adlı romanı başarılı yapıtlarındandır. İlk realist roman

kabul edilir. Yanlış Batılılaşma anlayışını komik öğelerle gözler önüne sermiştir.

- **Talim-i Edebiyat**, edebiyatla ilgili teorik bilgilerin verildiği bir ders kitabıdır.
- Edebiyatla ilgili eleştirileri **Takdir-i Elhan**’da ve **Zemzeme**’nin ön sözünde görülür.
- Tanzimat’ın II. dönemine yol göstericilik yapmış; aynı zamanda Servet-i Fünunculara da hocalık yapmıştır. **Servetifünun Edebiyatının hazırlayıcısı** sayılır. Servetifünun dergisinin başına Mekteb-i Sultani’den (Galatasaray Lisesi) öğrencisi Tevfik Fikret’i getirmesi Servetifünun Edebiyatının başlamasında önemlidir.
- Döneminde **Üstad Ekrem** olarak tanınır.
- Roman ve öykülerinde realizm, şiirlerinde ise romantizm etkili olmuştur.
- Eserlerinde yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklü ağır ve süslü bir dil kullanmıştır.
- Muallim Naci ile eski-yeni tartışmasında yeniyi savunmuş; kafiyenin göz için değil de kulak için olduğunu ileri sürmüştür.
- Bu konularla ilgili Rezaizade Mahmut Ekrem’in Zemzeme’sine karşı Muallim Naci Demdeme adlı eserini kaleme almıştır.
- “Zemzeme, Nijat Ekrem, Nağme-i Seher, Pejmürde, Yedigâr-ı Şebab” şiir kitaplarıdır.
- “Muhsin Bey, Şemsa” hikâye kitaplarıdır.
- “Affe Anjelic, Vuslat, Çok Bilen Çok Yanılır (komedi), Atala” tiyatrolarıdır.

2. ABDÜLHAK HAMİT TARHAN

- Şiirdeki Batılılaşma hareketinin asıl büyük öncüsüdür. **Şair-i Azam** (Büyük Şair) olarak tanınır.
- **Romantizmin** etkisindedir. Şiirlerinde zengin lirizm hâkimdir.
- Şiirde taşkınlık ve yücelik, söyleyişte tezat, onun özellikleridir.
- Şiirlerinde ve tiyatrolarında tarihi konular önemli yer tutar.
- Şiirde biçimle ilgili asıl değişiklikleri gerçekleştiren sanatçısıdır. **Divan edebiyatının bütün kurallarını altüst etmiştir.**
- Yapıtlarında **hayat, tabiat, ölüm, insanlık** gibi konuları işlemiştir.

- İlk yapıtı olan **Sahra**'da pastoral türdeki kır tasvirlerini, **Divaneliklerim veya Belde**'de Paris'teki izlenimlerini, **Makber, Ölü, Bunlar O'dur ve Hacle**'de ölümle ilgili lirik, felsefi duygu ve düşüncelerini, **Garam**'da bir aşk serüvenini, **Validem**'de annesini, **İlham-ı Vatan**'da yurtseverliği dile getirir.
- **Tiyatroları oynanmak için değil, okunmak içindir.** Yirmiyeye yakın tiyatro yapıtı vardır.
- Tiyatroları; nazım, nesir ve nazım - nesir karışıktır.
- Bazı oyunlarında Shakespeare'in etkileri görülür. Dram türünde yapıtlar vermiştir.
- Tiyatrolarının konuları çoğunlukla Türk topraklarının dışında geçer.
- **Macera-yı Aşk, Sabr u Sebat** ve **İçli Kız**'da yerli konuları; **Zeynep** ve **Finten**'de yabancı veya tarihi konuları işlemiştir.
- Manzum olarak yazdığı **Nesteren** ve **Liberte**'yi hece ölçüsüyle; **Nazife** ve **Eşber**'i tarihten aldığı konularla ve aruz ölçüsüyle yazmıştır.
- Hamit'in bunlardan başka konusunu eski Türklerin hayatından alan **İlhan, Turhan** ve **Hakan** ile aruzla yazmış olduğu **Sardanapal** adlı tiyatro yapıtları vardır.
- En tanınmış şiiri "**Makber**"dir. Bu eseri eşi Fatma Hanım'ın ölümü üzerine yazmıştır. Eser 295 bentten oluşur.
- Eserlerinde dönemine göre ağır bir dil kullanmıştır.
- Yazdığı ilk tiyatro eseri "**Macera-yı Aşk**"tır.
- Edebiyatımıza kafiyesiz ilk şiir olan "**Validem**"i yazmıştır.
- İlk pastoral şiir olan "**Sahra**"yı yazmıştır.
- Edebiyatımızda aruz ölçüsüyle yazılmış ilk tiyatro eseri "**Eşber**"dir.
- Edebiyatımızda hece ölçüsüyle yazılmış ilk tiyatro eseri "**Nesteren**"dir.

3. NABİZADE NAZIM

- Edebiyat yaşamına şiirle başlamış (İlk şiirlerini Heves Ettim adıyla kitaplaştırmıştır.) , asıl ününü hikâye ve romanlarıyla kazanmıştır.
- **Realizmin** ve **natüralizmin** öncülerindedir.
- "**Karabibik**", edebiyatımızda ilk köy romanı olarak tanınır. Olay, Antalya'nın bir köyünde geçer.
- Bu alandaki bir başka yapıtı da **Zehra**'dır. Bu romanda olay, kıskançlık teması üzerine

kurulmuştur. Karakterlerin tasvir ve tahlili başarılıdır. Edebiyatımızdaki ilk psikolojik roman denemesidir.

- Zavalı Kız, Yedigârlarım (İçinde anıları da vardır.) hikâye kitaplarıdır.

4. SAMİPAŞAZADE SEZÂİ

- Batı tarzında yazmış olduğu hikâyeleri ile tanınır. Hikâyelerinde realist özellikler görülür.
- Roman ve hikâyelerinde çevreyi tanıtır. Kişilerin ruhsal tahlillerini yapmak suretiyle gözleme önem verdiği ve gerçekçi olduğunu gösterir. Özellikle konuşma bölümlerinde dili sade ve doğaldır.
- **Sergüzeşt** adlı romanı en önemli yapıtıdır. Esir ticaretinin sosyal hayattaki yeri realist bir biçimde anlatılır. Eserde romantizm ve realizmin özellikleri bir arada görülür.
- **İclal** adlı yapıtında, yeğeni İclal'in ölümü üzerine yazdığı mensur mersiyeyi, diğer bazı düzyazılarını ve hatıralarını toplamıştır.
- **Şir** adlı bir piyesi vardır. **Küçük Şeyler**'de Alphonse Daudet etkisiyle yazdığı **edebiyatımızın ilk gerçekçi, küçük hikâyelerini** yazmıştır.
- Alphonse Daudet'nin "**Jack**" adlı romanını tercüme etmiştir. "**Arlezyalı**" adlı hikâyesini de tercüme etmiştir. Bu hikâye de Küçük Şeyler adlı eserin içindedir.
- **Rumûzü'l Edep**, bazı hikâye, makale, sohbetlerinin toplandığı kitabıdır.

5. MUALLİM NACİ

- Eski edebiyat ile yeni edebiyat tartışmalarında, eski edebiyat taraftarlarının lideri durumundadır. Eski şiirin temsilcisi olarak ün yapmasına rağmen aslında döneminin ılımlı bir ismidir. Divan tarzı şiirleri yanında (Bu şiirlerinde Nabi ve Nedim'in etkisinde kalmıştır.) Batılı şiir tarzında da başarılı örnekler vermiştir.
- Dili, sade ve başarılı bir biçimde kullanır. Aruzu Türkçeye başarıyla uygulamıştır.
- Şiir kitapları, **Ateşpare, Şerare, Sümbüle** ve **Füruzan**'dır.
- Köyden söz eden ilk şiiri yazmıştır: **Köylü Kızların Şarkısı**
- Yeni edebiyatın önderi durumunda olan Rezaizade Mahmut Ekrem ile kafiye anlayışı yüzünden çıkan, uzun süren tartışmaları vardır.
- Rezaizade'nin Zemzeme'sine karşılık **Demdeme**'yi yazmıştır.
- **İstilahat-ı Edebiye** adlı yapıtı, edebi bilgileri içerir.
- **Ömer'in Çocukluğu** adlı hatıra türünde yapıtı ve **Lügat-ı Naci** isimli sözlüğü vardır.

SERVETİFÜNUN EDEBİYATININ OLUŞUMU

Servet-i Fünun Edebiyatının doğmasında Muallim Naci ile Recaizade Mahmut Ekrem arasındaki “**eski-yeni**” tartışması etkili olmuştur. Divan edebiyatına “eski”, Batı edebiyatına “yeni” deniyordu. Muallim Naci, eski edebiyata karşı daha “ılımlı” duruyordu. Yeni edebiyata geçişin yavaş ve doğal olmasını savunuyordu. Yerli ve milli niteliklerle donanmış bir yeni edebiyat düşüncesindeydi. Türk edebiyatının kökten değil, kısmi bir şekilde modernleştirilmesine taraftardı. Bazı genç sanatçılar da eskiyi savunduğu için Muallim Naci’ye karşı Recaizade’nin tarafında yer aldılar. Recaizade de kendisini yeni edebiyatın ustası olarak görüyordu. Recaizade, Muallim Naci’nin şiirlerini, sadece estetiği öne çıkardığı gerekçesiyle ağır şekilde eleştiriyordu. Yeniye savunanlar, **Recaizade Mahmut Ekrem**’in yol göstermesiyle Servet-i Fünun dergisi etrafında toplandılar. Servet-i Fünun; Ahmet İhsan Tokgöz’e ait fen dergisiyken, **Tevfik Fikret** 1895 yılında derginin yazı işleri müdürü olunca dergi, edebi dergi olma özelliği göstermeye başladı. Yüksek kültürde insanlara hitap etmeyi amaçladıklarından bu edebiyata “Salon edebiyatı” da denmiştir. 1901 yılında **Hüseyin Cahit Yalçın**’ın “**Edebiyat ve Hukuk**” adlı çevirisi yayınlanınca dergi kapatılır ve topluluk dağılır. Servetifünuncular kendilerinden öncekileri, Avrupa’yı tam olarak tanıyamamak ve anlayamamakla suçlamışlardır. Divan edebiyatını çoğu zaman küçük görmüşlerdir. “**Sanat sanat için**” görüşü doğrultusunda “**Gerçekçiliği**” uygulamaya çalışmışlar, genellikle kişisel ve din dışı konuları anlatmaya çalışmışlardır. Batılı edebiyat oluşumunda örnek aldıkları edebiyat, arayış edebiyatıdır. Şiir, makale, roman, hikâye, fıkra, anı ve eleştiri türünde örnekler vermişlerdir.

TEMSİLCİLERİ

SAİRLER: Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Hüseyin Suat Yalçın, Hüseyin Siret Özsever, Süleyman Nazif, Süleyman Nesip, Faik Ali Ozansoy, Celal Sahir Erozan, Ali Ekrem Bolayır

YAZARLAR: Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Ahmet Şuayip

GENEL ÖZELLİKLERİ

- “**Sanat için sanat**” ilkesine bağlıdırlar.
- Beyit bütünlüğünün yerini konu bütünlüğü almıştır.
- Servetifünuncular aruz ölçüsünü kullanırlar. Ancak aruzun dizeler üzerindeki egemenliğini de yıkarak, bir şiirde birden çok kalıba yer vermişlerdir.
- Şiirde ilk defa bu dönemde konu bütünlüğü sağlanmıştır.
- Dil oldukça ağıdalı, süslü ve ağırdır.
- Fransız şiirinin etkisiyle şiirde devrik, eksilteli cümleler kullanmışlar, ara sözlerden yararlanmışlardır.
- Şiirde bir cümlenin bir mısradaki bitmeyip art arda gelen mısralarda devam etmesi olan anjambman ile şiir düz yazıya yaklaşmıştır.
- Acı, heyecan, duyarlılık ifade eden “ah, of” gibi ünlemleri çokça kullanmışlardır.
- Bu dönemde şiir, resim sanatından önemli ölçüde etkilenmiştir. Resim altına şiir yazma,

tablo gibi şiir oluşturma bu dönemde yaygınlaşmıştır.

- “**Kafiye kulak içindir**” görüşünü benimserler.
- Şiiri düzyazıya yaklaştırmışlardır.
- Şiirin konusunu genişletmişlerdir. Onlar “**her şey şiirin konusu olabilir**” görüşünü benimsemişler; fakat dönemin siyasal baskıları nedeniyle **aşk, üzüntü, karamsarlık, hayal kırıklığı, tabiat güzellikleri, şahsi hayaller, melankoli** gibi konular işlenmiştir.
- Şiirde üç değişik biçim kullanmışlardır.
 - ❖ Batı’dan aldıkları “**sone**”, “**terza-rima**” ve **triyole**
 - ❖ Divan edebiyatından alıp, türlü değişikliklerle kullandıkları müstezat (**serbest müstezat**)
 - ❖ Bütünüyle kendi oluşturdukları biçimler
- Romanda da **dil ağır, üslup sanatkâranedir**.
- Roman tekniği sağlamdır.
- Roman ve hikâyede teknik bakımdan Batı seviyesine bu dönemde ulaşılmıştır.
- Romanlarda, konu ve karakter seçimine dikkat edilmiş, psikolojik tahlillere yer verilmiştir.

- Roman ve hikâyelerde bireysel konular işlenmiştir: **Aşk, dram, hayal kırıklıkları, aile içi çelişkiler...**
- Kahramanlar eğitilmiş, aydın kişilerden seçilmiş, ait oldukları sınıfa göre konuşturulmuştur.
- Roman ve hikâyelerde Arapça ve Farsçanın ağırlıkta olduğu süslü, söz diziminde değişikliklere gidilen uzun ve kesik cümlelerin kullanıldığı bir dil söz konusudur.
- Yazar kendi kişiliğini gizlemeye çalışmıştır.
- Hemen bütün sanatçılarda hayal-hakikat çatışması vardır.
- Tiyatro türünde dönemin baskısı nedeniyle hemen hemen hiçbir gelişme gösterilmemiştir. (**Hüseyin Suat**, dönemin tiyatro yazarı olarak öne çıkmıştır)
- Betimlemeler gözleme dayalıdır ve nesneldir.
- Bu dönem sanatçıları, devrin siyasal baskıları nedeniyle **gazetecilik, tiyatro** gibi alanlara pek fazla eğilmemişlerdir.
- Toplumdan kopukturlar. Adeta bir yüksek zümre, aydın edebiyatı oluşturmuşlardır. Bu yüzden **salon edebiyatı** diye de nitelendirilir. Aydın kesime hitap ettikleri için yayın olarak dergiyi kullanmışlardır.
- Yazarlar daha çok yaşadıkları ortamı anlatma yoluna gittikleri için hikâye ve romanda olaylar **İstanbul**'da geçer.
- Romanda **Realizm ve Natüralizmin**; şiirde ise **Parnasizm ve Sembolizmin** etkisi görülür.
- Batılı anlamda roman ve öykünün bu dönemde Halit Ziya Uşaklıgil ile birlikte ilk örnekleri verilmiştir.
- Gazeteden çok dergiciliğe önem verilmiştir.
- Mensur şiir örnekleri vermeye başlanmıştır.
- Heceyle denemeler olmakla birlikte ağırlıklı olarak aruz vezni kullanılmıştır.

SERVET-İ FÜNUN İLE TANZİMAT EDEBİYATININ KARŞILAŞTIRILMASI

- Her iki dönemde de Fransız edebiyatı örnek alınmıştır.
- Tanzimat döneminde ve Servet-i Fünun döneminde şiirlerde kullanılan asıl vezin aruzdur; az sayıda şiirde hece vezni kullanılmıştır.

- Tanzimat döneminde Batı'dan alınan roman, hikâye, makale, eleştiri gibi türlerde ilk örnekler verilmiştir; ancak bu ilk örnekler pek başarılı değildir. Birer deneme olmanın ötesine geçememiştir. Servet-i Fünun döneminde yazılan roman ve hikâyeler oldukça başarılıdır, Batılı nitelik taşır.
- Tanzimat dönemindeki eserlerde toplumcu bir anlayış vardır. "**Kölelik, esir ticareti, yanlış Batılılaşma, görücü usulü ile evlilik**" roman ve hikâyelerdeki başlıca konulardır. Servet-i Fünun döneminde ise romanlarda "**aşk, hayal-gerçek çatışması, karamsarlık**" gibi kişisel konular işlenmiştir.
- Tanzimat'ta **toplum için sanat** düşüncesi, Servet-i Fünun'da **sanat için sanat** düşüncesi egemendir.
- İki dönemin şiirleri ve şiir anlayışı da birbirinden çok farklıdır. Tanzimatçılar Divan edebiyatı nazım biçimlerini kullanarak **vatan, hak, kanun, medeniyet, hürriyet, adalet** gibi siyasi ve sosyal konuları işlemişlerdir. Servet-i Fünuncular eski nazım biçimlerini tümüyle bırakmış, serbest müstezatın yanı sıra Fransız edebiyatından alınan sone, terza-rima gibi nazım biçimlerini kullanmışlardır. Şiirlerinde işledikleri başlıca temalar aşk, doğa, üzüntü, umutsuzluktur.
- Tanzimat edebiyatında tiyatro önemli bir yer tutar. Tanzimat yazarları tiyatroyu, toplumu eğitmenin ve yönlendirmenin bir aracı olarak görmüşler, çok sayıda oyun yazmışlardır. Bu oyunlarda halka seslenmek amacıyla sade bir dil kullanmışlardır. Servet-i Fünuncular ise tiyatro türünü ihmal etmiş, ikinci plana atmış, bu türle pek ilgilenmemişlerdir.
- Tanzimatçılarda toplumcu bir sanat anlayışı vardır. Onlar Batı'dan aldıkları kavram ve görüşleri halka aktarmaya çalışmışlar; bunun için de dilin sade olması gerektiği düşüncesini benimsemişlerdir. Şiirde kullandıkları dil ağırdır; nesir türündeki eserlerinde sade bir dil kullanmaya çalışmışlardır.
- Servet-i Fünuncuların topluma yönelik bir hedefleri yoktur; sanat anlayışları bireycidir. Servet-i Fünuncular hem şiirde hem de romanda süslü, sanatlı, ağır bir dil kullanmışlardır. Onlar seçkin bir zümre için eser vermişlerdir.

- Tanzimat edebiyatının ilk dönem sanatçıları genel olarak romantizm akımından etkilenmişlerdir. Tanzimat edebiyatının ikinci döneminde şiirde romantizm, romanda ise realizm akımının etkileri görülür. Servet-i Fünun edebiyatında roman ve hikâyede realizm ve natüralizm akımlarının; şiirde ise sembolizm ve parnasizm akımlarının etkisi vardır.
- Tanzimat dönemi yazarları anlatım sırasında öznel davranır, taraf tutar, kişiliğini gizlemez. Okura öğüt verir, yol gösterir; olayın akışına müdahale eder, konu ile ilgisi olmayan gereksiz ayrıntılara girer. Anlatılanlar çoğu zaman masal karakteri taşır. Roman ve hikâyelerde, sözlü edebiyat ürünleri olan halk hikâyesi ve masalın etkileri görülür. Servet-i Fünun dönemindeki roman ve hikâyeler teknik yönden oldukça başarılıdır. Yazar, kişiliğini gizler, kesinlikle olaya karışmaz, taraf tutmaz. Psikolojik tahliller ve tasvirler başarılıdır.
- Tanzimat dönemi eserlerinde olay ön plana çıkar. Servet-i Fünun'da ise tasvir ve tahlillere de önem verilir.
- Tanzimat döneminde gazete ön planda iken Servet-i Fünun döneminde dergi ön plandadır.

SERVET-İ FÜNUN DÖNEMİ ÖĞRETİCİ METİNLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Servet-i Fünun döneminde dönemin şartları gereği sanatçılar üzerindeki baskı nedeniyle deneme, fıkra türlerinde yapıt verilememiştir.
- İçten bir anlatıma ve gerçekçiliğe dayalı anı, mektup gibi türlere dönemin siyasal durumundan ve sanatçıların ruhsal yapılarından dolayı pek rastlanmaz. Ancak Servet-i Fünun topluluğu dağıldıktan sonra, Halit Ziya, Hüseyin Cahit Yalçın gibi sanatçılar anılarını yazmışlardır.
- Servet-i Fünun döneminde Batılı edebiyat başarıyla uygulandığı için divan edebiyatını eleştirmek yerine sanatçılar daha çok kendilerine yapılan hücumlara cevap vermek ve Servet-i Fünun edebiyatının açıklanmasına yönelik eleştiriler yazmışlardır. Eleştiriye edebi bir tür niteliği kazandırmışlardır. Eleştiri alanında bu

dönemin başarılı isimleri Hüseyin Cahit Yalçın ve Ahmet Şuayip'tir.

- Bu dönemin gezi yazılarında mekân olarak hem görevli olarak gittikleri Doğu'yu, gezmek ya da tanıtmak amacıyla gittikleri Batı'yı anlatmışlardır.
- Servetifünuncular anı türünü geliştirmişlerdir. Edebi bir değer taşıyan anı türü Halit Ziya ile gelişmiştir.
- Tanzimat'ın ikinci döneminde başlayan gazetede gerileme bu dönemde hızlanarak devam etmiştir. Gazetenin yerini bu dönemde dergi almıştır.
- Sonuç olarak; Servet-i Fünun döneminde toplumsal konuları ele alan makale, fıkra, eleştiri gibi öğretici metin türlerinin yerine bireysel temaları işleyen anı, gezi yazısı, edebi tenkit gibi türler alır. Servet-i Fünun dönemi öğretici metinleri edebi yönü güçlü eserlerdir.
- Sanatçılar ağır süslü bir dili tercih etmişlerdir, böylece bütün halka değil, yalnızca bir zümreye hitap etmişler, bir salon edebiyatı oluşturmuşlardır. Bu nedenle dergi ön plana çıkmıştır

Servet-i Fünun Döneminde Ortaya Çıkan Nazım Şekilleri

1. SONE

- Batı edebiyatından Türk edebiyatına geçmiş bir nazım biçimidir.
- Lirik konular işlenir.
- Kısa şiir, türkü anlamına gelir
- 14 dizeden oluşur.
- İlk 2 bendi dörder, son iki bende üçer dizedir.
- Uyak düzeni: **abba-abba-ccd-ede** veya **abba-abba-cdd-cee**
- Son dize duygu yönünden en güçlü dize olur ve şiirin bütün etkisini üzerinde toplar.
- Türk edebiyatında ilk kez "Servet-i Fünun" döneminde kullanılmıştır.
- İlk kez **Tevfik Fikret** kullanmıştır.

SONE - Francesco Petrarca

Dağılır yele karşı altın saçları
Uçuşurdu bin bir büküm içinde.
Bir hoş ışık vardı gözlerinde
Pırıl pırıl, sönmüş o zamandan beri

Bir iyilik sarardı yüzünü bazen
Bilmem, belki bana öyle gelirdi.
Ben, o sevdadan can atan deli
Nasıl yanıp tutuşmazdım o zaman

Yürüdü mü yerden kurtulurdu sanki
Melekler öyle yürüse gerek. Sözleri
Bir başka türüydü insan sözlerinden

Gökte bir ruhtu o, bir canlı güneşti.
Öyle gördün ben; öyle değilmiş şimdi.
Yay gevşemiş, ne çıkar, yara gitmez gönülden.

2. TERZA RİMA

- Edebiyatımıza **Servet-i Fünun** döneminde Fransız edebiyatının etkisiyle geçmiş tir.
- Üçer mısralık bentler ve sonda yer alan tek mısradan oluşur.
- Üçlük sayısı sınırsızdır.
- Kafiye düzeni **aba, bcb, cdc, d** şeklindedir.

TERZA RİMA

Mavi bir gölge uçtu pencereden a
Baktım; divâne bir küçük kelebek b
Yaramaz geldi kim bilir nerden a

Belli yorgundu, bir verimli çiçek b
Gibi serpildi lambanın yanına c
Bir duman uçtu, gitti titreyerek b

Anladım kıydı yavrucuk canına c
Söyle y mavi gölge, söyler eğer d
Bir ölümden de çok fenaysa bana a

Şu karanlık, bu kimsesiz geceler ç

3. SERBEST MÜSTEZAT

- Aruz kalıbıyla yazılır.
- Uzunlukları farklı birkaç dizeden oluşur.
- Uzun dize, orta dize, kısa dize, en kısa dize gibi.
- Orta, kısa ve en kısa dizelerin ölçüsü uzun dizenin ölçüsünden çıkar.
- Uyak düzeni değişiklik gösterir.

RESİM YAPARKEN

Fırçam kadid birağacın hasta bir dalı, a
Destimde müşteki heyecanlarla titriyor; b
Gûyâ çiçek diye c
Bir hâk-i sebze döktüğü kanlarla titriyor b

On gündür işte uğraşiyor fikr ü sanatım ç
Bir mevc-i hisse vermek için şekl-i irtisâm; ç
Seyr eyleyim bu levhayı artık ale'd-devâm ç
Verdim emek diye c

Seyreylerim ve aczine kâil bu sanatın d
Taktise inhimâk ederim sun-ı kudreti e
Lâkin zamân olur f
Pek ruhsuz bulur da beğenmem tabiatı e

Mutlak o gün beğenmek için hasta münfail g
Bir başka çehre giryeli bir çehre isterim h
Bundandır işte, şîr olacak, yerde sözlerim h
Ba'zan figân olur! f

Tevfik Fikret

4. TRİYOLE

- Batı edebiyatında 10 mısrayla kurulan bir nazım biçimidir.
- Uyak düzeni: **ab aaaa bbbb**
- Önce iki mısralı kısım, sonra dörder mısralı iki kısım gelir.
- Birinci kısmın ilk mısrası birinci dördlüğün sonunda, yine birinci kısmın ikinci mısrası ikinci dördlüğün sonunda tekrarlanır.
- Dört mısralı kısımlarda, eklenen mısraların ilk üç mısra ile anlam bütünlüğü sağlaması gerekir.

TRİYOLE

*Yüzünde hasta-i sevdâ gibi melâlet var,
Nedir bu hâl-i perişanın ey hilâl-seher?*

*Sabâh-ı feyz-i bahârîde mübtesem ezhâr
Çemen çemen mütemevvic nesîm-i anber-bâr:
Niçin? Ben anlamadım kimden etsem istifsâr?
Yüzünde hasta-i sevdâ gibi melâlat var!*

*Dem-i seherde yanında şu parlayan ahter
Hazan içinde solan bir çiçek gibi dil-ber
Sürûr fec ile şâdân iken bütün yerler,
Nedir bu hâl-i perişanın ey hilâl-i seher?*

Tahsin Nahid

5. BALAD

- 14. yüzyılda doğmuş bir tür dans şarkısıdır.
- Batı şiirinde efsanemsi, masalımsı, çoğu zaman acıklı, kimi zaman gülünç olayları, söylenti niteliğindeki eski hikâyeleri işleyen; 3 uzun 1 kısa bentten oluşan bir nazım biçimi ve türüdür.
- **Türk edebiyatında** balad biçimi kullanılmamıştır. İkinci Meşrutiyet döneminde, **Yahya Kemal'in** Nazar ve Mehlika sultan adlı şiirleri konu bakımından balad özelliği göstermektedir. **Cumhuriyet Dönemi Edebiyatımızda**, kimi şairler, modern balad yazmaktadırlar.

MENSUR ŞİİR

Duygu ve hayal dünyamızı etkileyebilecek bir konuyu, kısa ve çarpıcı bir şekilde, şiirin cümle yapısını ve ahengini koruyarak, şairane bir hava ile ölçü ve uyağa bağlı kalmadan anlatan edebi türdür. Bu türe "**artistik nesir**" de denir. Türk edebiyatında mensur şiire "**measure**" adı verilmiştir. Bu şiir türü, 19. yüzyılda Fransız edebiyatında ortaya çıkmıştır. Türk edebiyatına Tanzimat'tan sonra Fransız edebiyatından yapılan şiir çevirileriyle girmiştir. Bu türün Türk edebiyatında Batılı anlamdaki ilk temsilcisi "**Halit Ziya Uşaklıgil**"dir. Halit Ziya, bu türde iki eser vermiştir: **Mensur Şiirler, Mezardan Sesler. Mehmet Rauf, "Siyah İnciler"** adlı eseriyle bu türdeki en başarılı eseri vermiştir. Mensur şiir yazan diğer sanatçılar: **Hüseyin Cahit Yalçın, Celal Sahir Erozon**

SERVET-İ FÜNUN (EDEBİYATI CEDİDE) EDEBİYATI ŞAİR VE YAZARLARI

1. TEVFİK FİKRET

- Servet-i Fünun'un şiir alanındaki en önemli temsilcisi sayılır.
- Şiirde eski nazım şekillerini değiştirmiş (**serbest müstezat**), Batı nazım şekillerini (**sone ve terza rima**) kullanmıştır.
- Kişisel konularda yazdığı şiirlerinin yanında, doğa betimlemelerini içine alan şiirleriyle günlük yaşam ve toplumla ilgili konulardaki şiirleri de önemlidir.
- Sadece şiir türünde eser vermiştir.
- Şiirin konusunu genişletmiştir.
- **Parnasizmin** etkisinde kalmıştır.
- Şiirlerinde yabancı sözcük ve tamlamalara yer vermiştir.
- **Aruzu Türkçeye başarıyla uygulamıştır.**
- Dili ilk döneminde oldukça ağırdır.
- Beyit bütünlüğünü kırmış, şiiri düz yazıya yaklaştırmıştır.
- Şiirlerinde dönemin şartlarından dolayı **karamsar** bir duygu hâkimdir.
- İlk döneminde kişisel konuları işlerken sonraki dönemlerinde toplumsal konulara yönelmiştir. Bu dönemde dilinde sadeleşme görülür.
- **Haluk'un Defteri, Tarih-i Kadim, Rübab'ın Cevabı, Rübab-ı Şikeste, Doksan Beşe Doğru** (Servet-i Fünun dönemi şiirlerini içerir.) önemli eserleridir.
- **Haluk'un Defteri** adlı şiir kitabında oğlu Haluk'un kişiliğinde Türk gençliğine seslenmeyi amaçlar. Gençlere Avrupa'yı tanımayı ve onun bütün değerlerini almayı tavsiye eder. "**Baticılık**" fikrinin temsilcisidir.
- **Sis** adlı şiirinde kötümser bir ruh haliyle İstanbul'u ve onunla beraber yönetimi, Türk toplumunu kınar ve suçlar.
- Çocuklar için hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerini "**Şermin**" adlı kitapta toplamıştır.

2. CENAP ŞEHABETTİN

- Asıl mesleği **doktorluk** olan Cenap Şehabettin, Servet-i Fünun edebiyatının Tevfik Fikret'ten sonra gelen en önemli şairidir.

- İhtisas için gönderildiği Paris'te, tıptan çok, şiirle ilgilenmiş ve Fransız simbolistlerini tanımıştır.
- Cenap Şehabettin, Servet-i Fünun'un düz yazı alanında da en ünlü yazarlarından sayılır.
- Servet-i Fünun'un benimsediği sanat için sanat görüşüyle yalnız kişisel konulardan, aşk ve tabiat temalarından yararlanmış, özellikle duygulu şiirler yazmıştır.
- Cenap Şehabettin, şiirlerinde aruza ve ahenge önem verdiği gibi duygu ve hayallerini anlatırken **oldukça ağır sözcüklerle yapılmış yeni tamlamalara da özenmiştir.**
- Nazım biçimi olarak serbest müstezadı kullanmıştır. Bu nazım biçimini en iyi kullananlardandır.
- Şiirlerindeki **karamsar** duyguların müziği halinde olan "**iç ahenk**", onda **sembolizmin etkili** olduğunu gösterir.
- **Elhan-ı Şita** adlı kış manzarasını anlatan şiiriyle tanınmıştır.
- Kelimelerle tablo çizme sanatı en çok onda karşımıza çıkar.
- Şiirlerinde aruzu kullanmıştır.
- Cenap Şehabettin'in şiirleri kitap halinde basılmamıştır. Ancak Askeri Tıbbiye'deyken yazdığı şiirlerini "**Tamat**" adlı bir şiir kitabında toplamıştır.

ESERLERİ

Gezi: Hac Yolunda, Avrupa Mektupları ve Suriye Mektupları, Afak- Irak

Özdeyişleri: Tiryaki Sözleri

Tiyatro: **Yalan** (dram), **Körebe** (komedi)

Düzyazı Türündeki Diğer Yapıtları: Nesr-i Harp, Evrak-ı Eyyam, Nesr-i Sulh

3. HALİT ZİYA UŞAKLIĞIL

- Halit Ziya, edebiyatımızda **Batılı anlamda ilk romanları yazan sanatçısıdır.**
- Servet-i Fünun döneminde roman ve hikâye türünün en önemli ismidir. Yapıtlarında **realizmin** etkisi vardır.

- Dili süslü, sanatlı ve ağırdır. Dili başarıyla kullanır. **Alışılmıştan farklı bir cümle düzeni vardır.**
- Romanlarında aydın kişileri anlatır. **Mai ve Siyah** romanındaki **Ahmet Cemil** tipi Servet-i Fünun sanatçısını temsil eder.
- Ruh tahlillerine önem verir. **Kahramanları yaşadıkları çevreye uygun olarak anlatır.**
- Romanlarında yalnız İstanbul'u anlatan sanatçı, hikâyelerinde Anadolu ve köy hayatına, kasabalardaki yaşayışa yer vererek İstanbul dışına çıkmıştır. (İzmir Hikâyeleri)
- Mensur şiir, roman, öykü, tiyatro, anı, makale yazarıdır.

ESERLERİ

Romanları: Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu, Kırk Hayatlar, Bir Ölünün Defteri, Nemide, Ferdi ve Şürekâsı, Sefile

Hikâyeleri: İzmir Hikâyeleri, Aşka Dair, Onu Beklerken, Kadın Pençesi, Bir Yazın Tarihi, Solgun Demet, Hepsinden Acı ...

Bunların dışında Halit Ziya Uşaklıgil'in anı türünde yazdığı **Kırk Yıl, Bir Acı Hikâye, Saray ve Ötesi** adlı yapıtları özellikle de Servet-i Fünun devri ve Osmanlının son dönemi için önemli birer belge hükmündedir.

Tiyatro: Füzuran, Fare, Kâbus

Mensur Şiirleri: Mensur Şiirler, Mezardan Sesler

4. MEHMET RAUF

- Servet-i Fünun romanının ikinci büyük ismidir.
- Uzun süre Halit Ziya'nın etkisinde kalır; onun gibi mensur şiir, hikâye ve tahlil romanları yazar.
- Dili, Halit Ziya'ya göre daha sadedir.
- Roman, öykü ve tiyatro türünde yapıtlar vermiştir.
- Yapıtlarında **romantik duygular, hayaller ve romantik aşkları** işlemiş, sosyal yaşama pek yer vermemiştir.
- **Psikolojik tahlillere büyük önem verir ve ruh tahlillerinde oldukça başarılıdır.**
- En önemli yapıtı "**Eylül**"dür. **Eylül, edebiyatımızda ilk psikolojik roman** olarak kabul edilir. Yasak aşkı konu alan romanın şahıs

kadrosu dardır. Psikolojik tahliller yönünden çok başarılıdır.

ESERLERİ

Romanları: Eylül, Ferdayı Garam, Genç Kız Kalbi, Karanfil ve Yasemin, Son Yıldız, Kan Damlası...

Hikâyeleri: Âşıkane, Son Emel, İhtizar, Hanımlar Arasında, Kadın İsterse

Tiyatro: Pençe, Cidal, Sansar

Mensur Şiir: Siyah inciler

5. HÜSEYİN CAHİT YALÇIN

- Hüseyin Cahit Yalçın, hikâye ve romanlarında gözleme yer veren, betimleme ve tahlillerde derinleşmeyen, gerçekçi bir yazardır.
- Dili oldukça sade, anlatımı özentî ve süsten uzaktır.
- Eski edebiyata karşı Batı edebiyatını savunur.
- Öykü, roman, eleştiri yazarı ve gazeteci olarak tanınmıştır.
- Fransızcadan çevirerek yayımladığı "**Edebiyat ve Hukuk**" adlı makale Servet-i Fünun dergisinin kapatılmasına yol açmış, dergi kapatılınca da topluluk dağılmak zorunda kalmıştır.
- Özellikle Servet-i Fünun'a yönelik olarak yapılan eleştirilere şiddetli cevap vermesiyle tanınır.

ESERLERİ

Öyküleri: Hayat-ı Muhayyel, Hayat-ı Hakikiye Sahneleri

Romanları: Nadide, Hayal içinde

Anıları: Edebi Hatıralar, Malta Adası'nda, Meşrutiyet Hatıraları

Eleştiri: Kavgalarım

6. SÜLEYMAN NAZİF

- İlk şiirlerinde Namık Kemal'in izleri görülür.
- Daha sonraki dönemlerinde toplumsal ve ulusal konulara yönelir.
- Kullandığı dil oldukça ağırdır.
- Nesri şiirlerinden daha kuwetlidir.
- Sadece "Cenk Türküsü" adlı şiirini heceyle yazmıştır.

- Bir hitabet ustasıdır. Pierre Loti Günü'nde yaptığı konuşmada işgal güçlerine karşı ağır hücumda bulunmuştur.
- İstanbul'un işgaliyle "Kara Bir Gün" makalesini yazmıştır.
- Türklüğe hayran ve Türklüğü savunan bir yazardır.
- Düz yazılarında şiirsel bir anlatım tarzını seçer.

ESERLERİ

GİZLİ FİGANLAR: Gençlik şiirlerini topladığı eserdir.

FİRAK-I IRAK: Irak'ın elimizden çıkışına ağlayan bir çeşit ağıt kitabıdır.

MALTA GECELERİ: Vatan özlemiyle yazılmış manzum ve mensur eserdir.

Düz yazıları: Çal Çoban Çal, Batarya İle Ateş, Tarihin Yılan Hikâyesi

7. AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU

- Edebi kişiliğini iki dönemde incelemek mümkündür. 1. dönemi Servetifünun Dönemi'nde yazdıklarıdır. Bunlar üslup ve içerik bakımından Servetifünun özellikleri taşır. Aşk ve evlilik gibi bireysel temaları işlediği, süslü bir söyleyişe sahip, yabancı sözcüklerle yüklü eserlerdir. Bu dönem hikâyeleri "**Haristan ve Gülistan**" dadır.
- Ahmet Hikmet Müftüoğlu, 1911'den sonra Türkçülük akımına bağlanmış, Millî Edebiyat Dönemi içinde yer almış, Türk Yurdu, Türk Derneği gibi dergilerde yazmıştır. Sanatını toplum hizmetine sunmuş, arı Türkçeciliğe yönelmiştir. Bu görüşlerle yazdığı hikâyeleri "**Çağlayanlar**" adlı kitapta toplanmıştır.
- Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun "**Gönül Hanım**" adlı bir de romanı vardır. Tarihî ve millî bir nitelik taşıyan eser, bir Türk heyetinin Orhun Abideleri'ni incelemesini anlatır. Sade bir üsluba sahip eser, döneminde tefrika halinde kalmış, 1970'de basılmıştır.
- Roman ve hikâye dışında makaleler de yazmıştır.

TOPLULUK DIŞINDA KALAN BAĞIMSIZ ŞAİR VE YAZARLAR

1. HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

- Edebiyatımızda **natüralizmin temsilcisidir**.
- Ahmet Mithat geleneğini sürdürmüştür.
- Dili sadedir. Yapıtlarındaki kahramanları çevrelerinin diliyle konuşturur, taklitlere yer verir.
- **Sokağı edebiyata getiren, sokağın anahtarını elinde tutan sanatçı olarak nitelendirilir**.
- Yapıtlarında İstanbul'un iç mahallelerindeki hayat tarzını hikâye ve **karikatürize** eder.
- **Gözleme** ve **çevre betimlemelerine** büyük önem verir.
- Romanlarının bir özelliği de **sosyal eleştiriye** yer vermesidir. Bu eleştiri mizahi yolla yapılır. Romanları teknik yönden kusurludur.
- Roman kahramanları sıradan insanlardır.
- Romanlarında sık sık, olayla ilgisi olmayan gereksiz bilgiler yer alır. Bazen de kendisi olaylara karışır, olayın akışına müdahale eder.
- Meddah, ortaoyunu, karagöz gibi halk tiyatrosunun zenginliklerini romanlarında buluruz.

ESERLERİ

Romanları: Şık, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Şipsevdi, Tesadüf, Mürebbiye, Gulyabani, Cadı, Kesik Baş

Öyküleri: Kadınlar Vaizi, Tünelden İlk Çıkış, Katil Buse

2. AHMET RASİM

- İlk yazılarını **Tercüman-ı Hakikat** gazetesinde yayımladı.
- Şiir ve öykü kitapları, okul kitapları, tarih ve bilim konularında çeşitli yapıtlar vermiştir.
- Ahmet Rasim'in asıl değeri, renkli, canlı bir anlatımla çocukluk, ilk-orta öğrenim ve basın hayatını, İstanbul'un günlük hayatını yansıtan **fıkra, makale** ve **anı**larında görülür.
- Eserlerinde İstanbul folkloruna ait derin bilgiler görülür.
- Çeşitli konularda yazılmış yüze yakın yapıtı vardır.

- Fıkralarını: **Şehir Mektupları, Eşkâl-i Zaman ve Gülüp Ağladıklarım, Muharrir Bu Ya, Ramazan Sohbetleri** adlı kitaplarında toplamıştır.
- **Gecelerim** ve **Falaka** adlı anı türünde kitapları vardır.
- **İlk Sevgi, Güzel Eleni** adlı roman-hikâye türünde eserleri de vardır.

FECR-İ ATİ EDEBİYATI

TEMSİLCİLERİ: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ahmet Haşim, Refik Halit Karay, Mehmet Fuat Köprülü, Ali Canip, Şahabettin Süleyman, Celal Sahir, Faik Ali, Tahsin Nahit, Emin Bülent Serdaroğlu, Hamdullah Suphi Tanrıöver...

GENEL ÖZELLİKLER

- **Sanat, şahsi ve muhterem (saygıdeğer) dir.**
- İlk edebi bildiri yayımlayan topluluktur.
- Bildirilerinde, edebiyatın ciddiye alınması, Batı edebiyatının daha yakından tanıtılması, Batı'nın önemli eserlerinin tercüme edilmesi düşünce ve edebiyat konularında konferanslar düzenlenmesi, bir Fecr-i Ati Kütüphanesi adıyla bir yayın serisi oluşturulması gibi amaçlarının bulunduğunu açıklarlar.
- Geçmişte kaldığını söyledikleri Servet-i Fünun anlayışını eleştirmekle birlikte onların da bir adım ötesine gidememişlerdir.
- Konu, biçim, dil ve anlatım yönünden Servet-i Fünuncuların hiçbir farkları yoktur. Onlar, serbest müstezatı biraz daha serbestleştirmişler ve Servet-i Fünuncuların tam kavrayamadığı sembolist şiirin güzel örneklerini veren şairler yetiştirmişlerdir. Bunun dışında edebiyatımıza bir yenilik getirememişler bu nedenle de özentici, taklitçi bir topluluk olarak eleştirilmişlerdir.
- Bu toplulukta yer alan kimi sanatçılar bireysel bir anlayışı devam ettirirken (Ahmet Haşim gibi); pek çoğu da "**Milli Edebiyat**" hareketine katılmış ve bu anlayışla ürünler vermişlerdir.
- Eserlerinde **aşk** ve **tabiat** konularını işlemişlerdir.
- Serbest müstezatı biraz daha geliştirmişlerdir.
- Servet-i Fünun döneminde ihmal edilen tiyatroya bu dönemde önem verilmiştir.

FECRİATİ TOPLULUĞU SANATÇILARI

1. AHMET HAŞİM

- Fecr-i Ati topluluğunun ve edebiyatımızın önde gelen şairlerindedir.
- Topluluğun dağılmasından sonra sanat hayatını bağımsız olarak sürdürdü.
- **Akşam şairi** olarak tanınır.
- **Piyale** adlı şiir kitabının ön sözünde, şiir hakkındaki düşüncelerini, **Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar** başlığı altında yayımladı.
- Sanatçıya göre şiir; duyulmak, hissedilmek için yazılmalıdır. Bu, şiirin asıl özelliğidir. **Şiirde musiki anlamdan önce gelir, şiirde anlam aranmaz. Şiir dili musiki ile söz arasında ve sözden ziyade musikiye yakındır.**
- Şiirde dil, bir açıklama aracı değildir.
- Şiirlerinde dış dünyayı, kendi iç dünyasıyla birleştirir ve iç dünyasında, ruhundan aldığı şekillerle yansıtır. Ona göre şiirin kaynağı "**şuuraltı**"dır.
- Yaşadığı âlemde mutlu değildir. Onda iç dünyaya çekiliş, realiteden kaçış hâkimdir. İçinde bulunduğu hayattan uzaklaşıp hayali bir âleme sığınma arzusu vardır. "**O Belde**" adlı şiiri bu arzunun güzel bir örneğidir.
- **Edebiyatımızda sembolizmin en önemli temsilcisi** durumunda olan sanatçı, **sanat için sanat** görüşüne bağlı kalmıştır.
- Ahmet Haşim'in şiirlerinde **empresyonizmin** etkisi de görülür. Empresyonizm (izlenimcilik) 19. yüzyılın sonunda ortaya çıkmış, daha çok edebiyat ve resimde gelişmiştir. Bu akımda sanatçı dış dünyada gördüğü varlığın gerçek yönünü değil, kendinde uyandırdığı izlenimleri anlatır. Gördükleri aracılığıyla kendi iç dünyasını anlatır. Kişisel yorum öne çıkar, öznellik vardır. Sembolizme benzer, adeta onun devamı niteliğindedir. Her ikisinde de sanat sanat içindir. Sembolistlerden farklı olarak empresyonistler nesnelere farklı anlamlar yüklemeler. "**Göl Saatleri**" **şiir kitabının manzum "Mukaddime"si empresyonizmin özlü bir ifadesidir.**

- Şiirlerindeki tabiatla ilgili kavramlar; **akşam, gurub (güneşin batışı), şafak, mehtap, gece, göller, ormanlar, yıldızlar** olarak karşımıza çıkar.
- Hece ölçüsünü köylü ölçüsü olarak nitelendiren sanatçı, bütün şiirlerinde **aruz ölçüsünü** kullanmıştır. Hece ölçüsünü musiki bakımından yetersiz bulur.
- Dili süslü ve sanatlıdır. Son dönemlerindeki şiirlerinde sadeleşme görülür.
- Nazım şekillerinden en çok serbest müstezatı kullanmıştır.
- Şiirlerinde sarı, kırmızı ve siyah renkleri öne çıkmıştır.
- Öz (saf) şiir anlayışının temsilcisidir.
- Şiirleri **Piyale** ve **Göl Saatleri** adlı yapıtlarında toplanmıştır. "**Şiir-i Kamer**" dizisi şairin ilk şiirleridir. Piyale adlı şiir kitabının içinde yer alır.
- Sanatçı, edebiyatımızda **düzyazılarıyla** da tanınır. Bu yazılarında dili oldukça başarılı bir şekilde kullanmıştır, şiirsel bir hava hâkimdir.
- **Frankfurt Seyahatnamesi** önemli bir gezi eseridir.
- **Fıkraları, makaleleri** ve **sohbetlerinin** toplandığı yapıtları şunlardır: **Gurebahane-i Lakkakan** ve **Bize Göre**

2. TAHSİN NAHİT

- Şair ve oyun yazarı. İstanbul'da doğdu.
- İlk şiirleri Selanik'te çıkan Çocuk Bahçesi dergisinde "**T. Nahide**" adıyla yayımlandı.
- Aşiyân'da yayımlanan "**Ben, Rûh-ı Mağdur, Şiirlerim İçin, Serab-ı Müstakbel, Yaz Gecesi**" gibi manzumeleri ile tanındı.
- "**Adalar, Kamer ve Zühre şairi**" olarak şöhret kazandı. Şiirlerinde Ahmet Haşim etkisi görülür.
- "**Rûh-ı Bıkayd**" adlı şiir kitabı vardır.
- Batı'da yaygın bir yöntem olan bir başka yazarla ortak yazılmış tiyatroların ilk örneklerini vermiştir.

3. FAİK ALİ

- Faik Ali; şiirlerinde Servet-i Fünun sınırlarını aşamayan, romantik bir görüşle aşk, kadın, hüzn ve doğa temalarını işler.
- **Fecr-i Ati** kurucuları arasındadır.
- Karamsarlığa varan bir melalle bireyselden toplumsallığa açılan duygularını dile getirir.
- Servet-i Fünuncuların arasına henüz Mülkiye'de talebeyken "Kehkeşana Karşı" şiiriyle katılıp kısa bir sürede tanınmasında aileden gelme edebi kültürünün tesiri büyüktür.
- Faik Ali, ferdi konulara yönelme ve kendi iç dünyasını dile getirme yönünden tipik bir Servet-i Fünun şairidir.
- Birinci Dünya Savaşı yıllarında Faik Ali, ferdiyetçilikten sıyrılarak şiirlerinde yurt sevgisini işledi.
- Tiyatro türünde eserler verdi ise de bu yolda pek başarılı olamadı.

TANZİMAT'TAN SONRA ORTAYA ÇIKAN DÜŞÜNCE AKIMLARI

1. OSMANLILIK

- Asırlardır Osmanlı bayrağı altında yaşayan insanların yine Osmanlı bayrağının altında toplanmasını ve eskiden olduğu gibi bir bütün olarak kardeşçe yaşamalarını isteyen fikir akımıdır.
- Tanzimat döneminde, İmparatorluk içindeki değişik etnik grupların Batı devletlerinin desteğini alarak bağımsız olma düşüncesinin ortaya çıkması üzerine ortaya çıkmıştır.
- Osmanlı İmparatorluğu içindeki tüm etnik grupların üzerinde bir "**Osmanlılık**" duygusunu ve bu duyguya paralel olarak bir "**Osmanlı Milletini**" ortaya çıkararak Osmanlı Devleti'nin menfaatleri doğrultusunda gayret sarf etmelerini sağlama amacı güderler.
- İnsanların ırklarını, milletlerini bir kenara bırakarak Osmanlı vatandaşı olarak yaşamalarını ister. Fakat Balkan Savaşları'nda görülür ki bu fikir çürümüştür. Milliyetçilik akımı karşısında tutarlılığını yitirmiştir.

Temsilcileri: Jön Türkler, Namık Kemal

2. İSLAMCILIK

- 31 Mart olayından sonra Osmanlılık fikri ağırlığını kaybeder. Osmanlı devletinin geri kalan topraklarını kaybetmemesi için Osmanlı vatandaşlarının İslam çatısı altında birleşip, birliklerini devam ettirmesini amaçlamıştır.
- II. Abdülhamid'in, hem Balkanlardaki "Panislavizm"i etkisiz duruma sokmak, Müslüman toplulukların devletten ayrılmalarını engelleme düşüncesi hem de içeride siyasal rakiplerinin halk içindeki gücünü kırmak istemesi üzerine ortaya çıkan bir akımdır.
- İslâm'ın ilk dönemindeki değerlerini XX. yy. başlarına taşıyarak Türk toplumunu içinde bulunduğu bunalımdan kurtarma amacı güdülmüştür.

- II. Abdülhamit bu fikrin en önemli savunucularından biridir.
- Bu fikrin savunuculuğunu yapan dergiler Sırat-ı Müstakim, Sebilürreşad dergileridir.
- Ne var ki 1. Dünya Savaşı'nda Arap askerlerinin İngilizaskerleriyle birleşip Osmanlı askerlerine saldırması bu akımın da sonunun geldiğini göstermiştir.

Temsilcileri: Mehmet Akif Ersoy, Sait Halim Paşa

3. TÜRKÇÜLÜK

- İki adım da geçerliliğini yitirince Avrupa'daki milliyetçilik fikri içeride de güçlenmeye başlar.
- Özellikle Balkan Savaşı'ndan sonra Osmanlılık akımının başarısız olması, boşluğu dolduracak, milleti bir arada tutacak yeni ve farklı bir ideolojiye ihtiyaç duyulması üzerine ortaya çıkmıştır.
- Osmanlı bayrağı altında bilinçsiz bir şekilde yaşayan Türkleri millî bir duygu ile bilinçlendirmek, milliyetini idrak ettirmek, Türk milletini İslam milletine kuvvetli bir unsur olarak yeniden sokma düşüncesini taşırlar.
- Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında da çok etkili olmuştur. Çıkarılan dergi ve gazetelerle de bu akımın gelişip yayınlanması için mücadeleler verilmiştir. Nitekim sonunda siyasi olarak da bu akım gelişir.
- "**Türk Derneği, Türk Yurdu, Genç Kalemler, Yeni Mecmua, Türk Ocağı**" gibi dergiler bu akımın güçlü savunucuları olmuştur.

Temsilcileri: Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul, Yusuf Akçura, Ahmet Vefik Paşa

4. BATILILIK

- Batı'nın her alanda Osmanlı'nın önüne geçmesi, Osmanlı Devleti'nin tek kurtuluş yolunun bu

yüzyılın fikir ve ihtiyaçlarına uygun medenî bir devlet ve millet halini alması gerektiği düşüncesiyle ortaya çıkmıştır.

- Türk toplumuna Batıda gelişen düşünce, yönetim biçimi, yaşama tarzını uygulayarak

ülkenin gelişmesini, kalkınmasını sağlama amacını taşımaktadır.

- İdari ve askeri alanda Avrupa'nın seviyesine ancak Avrupalıların gittiği yol izlenerek varılabilir düşüncesini taşımaktadırlar.

Temsilcileri: Abdullah Cevdet, Tefik Fikret

MİLLİ EDEBİYAT (1911 – 1923)

TEMSİLCİLERİ: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem, Mehmet Emin Yurdakul, Refik Halit Karay, Halide Edip Adıvar, Reşat Nuri Güntekin, Mehmet Fuat Köprülü, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Celal Sahir Erozan, Emin Bülent Serdaroğlu, Yusuf Akçura, Aka Gündüz

GENEL ÖZELLİKLER

- 1911 yılında Selanik'te **Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem** ve **Ömer Seyfettin** tarafından çıkarılan "**Genç Kalemler**" dergisinde **Ömer Seyfettin'in** "**Yeni Lisan**" adlı makalesinin yayımlanmasıyla başlar.
- Milli Edebiyat hareketi öncelikle bir **dil hareketidir**.
- Sade Türkçenin bir dava olarak ele alınması ilk kez bu dergide ortaya konulmuştur.
- "**Milli Edebiyat**" terimi de ilk defa bu dergide kullanılmıştır.
- Bu dönem sanatçıları Divan edebiyatını, Doğu edebiyatının; sonrasını ise Batı edebiyatının taklitçisi olmakla suçlarlar.
- Şiirde daha çok bireysel konulara yönelen bu dönem sanatçıları, roman ve öyküde sosyal meselelere eğilmişler; milliyetçilik düşüncesi, Kurtuluş Savaşı gibi konuları ele almışlardır. Konuların İstanbul dışına çıkarılması da bu dönemin belirgin özelliklerindedir. Ayrıca "**aşk**" bu dönem roman ve hikâyesinin en önemli teması olarak dikkat çeker. Bu eserlerde dil günlük konuşma dilidir.
- Anadolu'ya yönelme ilk defa bu dönemde başlar.

- Yazı dilinde İstanbul ağzının esas alınmasını istemişlerdir.
- Halk şiirinin nazım şekillerini kullanarak, gerçek şiirimizin halk şiiri, milli ölçümümüzün hece ölçüsü olduğunu ileri sürmüşlerdir.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİNİN DİL ANLAYIŞI

1. Yabancı dilbilgisi kuralları, Arapça, Farsça ad ve sıfat tamlamaları bırakılmalıdır.
2. Yabancı sözcükler, kendi dillerinde dilbilgisi bakımından hangi türden olursa olsun, Türkçede ne olarak kullanılıyorsa, dilbilgisi yönünden o türden sayılmalıdır.
3. Arapça ve Farsçadan gelen sözcüklerden, konuşma diline kadar girip yaygınlaşmış olanlar Türkçeleşmiş sayılmalı ve kullanılmalıdır.
4. İstanbul hanımlarının günlük konuşma dili esas alınmalıdır.
5. Terimler bilimle ilgili oldukları için aynen kullanılmalıdır.
6. Türkiye Türkçesine diğer Türk lehçelerinden sözcük alınmamalıdır.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİNDE ŞİİR

- Bu dönemdeki sanatçılar, kendinden önceki toplulukları yapmacık ve taklitçilikle suçlamışlardır.
- Bazı şairler, bireysel konuları işlemiş; bazıları ise toplumsal konulara yönelmiştir.
- Efsaneleri, destanları, Türk tarihini anlatan şairler olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun parlak devirlerini anlatmaya çalışan şairler de olmuştur.

- Bu dönemde şiirde tam bir birlik yoktur. Sadece şiirde konuşma dilini ve hece ölçüsünü kullanma konusunda birlik sağlanmıştır.
- Milli Edebiyat Dönemi'nde 3 farklı şiir anlayışı vardır:

1. **Sade Dili ve Heceyi Esas Alan Şiir:** Bu şiir anlayışı Milli Edebiyat şairlerinin ortaya koyduğu şiir anlayışıdır. Yalın sade bir dille hece ölçüsünü kullanarak dörtlükler halinde ve Halk edebiyatı nazım şekillerini esas alarak şiir yazmışlardır. Başlarda bireysel konuları daha sonra ise toplumsal konuları işlemişlerdir. **Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp** en önemli temsilcileridir.

2. **Saf (Öz) Şiir: Ahmet Haşim ve Yahya Kemal Beyatlı'nın** temsilcisi olduğu şiir anlayışıdır. Bu şiir anlayışı **Ahmet Haşim'in Piyale'nin** ön sözünde yazdığı **Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar** adlı yazısıyla başlar. Bu şiir anlayışında neyin anlatıldığı değil onun nasıl anlatıldığı önemlidir. Kapalı ve soyut bir anlatım vardır. İmgelere yer verilir. Musiki önemlidir. Sembolizm akımının izleri görülür. Ölçü, uyak, redif gibi ahenk unsurlarına önem verilir. Bireysel konular işlenir. Bilgi ve öğüt verme amacı yoktur.

3. **Halkın Yaşayışını ve Değerlerini Anlatan Manzumeler:** Bu anlayışın temsilcisi **Mehmet Akif Ersoy'dur.** Şair, yazdığı şiir ve manzumelerde halkın dinî ve millî değerleri ile yaşama tarzı üzerinde durur. Millî Edebiyat yıllarında Mehmet Akif, daha önce Tefik Fikret'te gördüğümüz "nazmı nesre yaklaştırma" anlayışını sürdürüp geliştirmiştir. Şiirde Tefik Fikret'ten devraldığı "gerçekçiliği" geliştirmiş, "hayal ile alışverişi olmadığını, her ne demişse görüp de söylediğini, en beğendiği mesleğin hakikat olduğunu" bildirmiştir. Manzumelerinde halkın yaşama biçimini gerçekçi biçimde yansıtmıştır. Mehmet Akif, halkın yaşamını yansıtmaya karşın, hece ölçüsünü değil, aruz vezni kullanmıştır.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİNDE ROMAN VE HİKÂYE

- Daha çok hayatı anlayan ve onu anlatmaya çalışan bir anlayış hâkimdir.
- Dil sade ve anlaşılır bir özellik gösterir.
- Roman ve hikâyeleri de bir ortak noktada toplayamayız. Her sanatçı kendine göre bir tarz oluşturmuş, konularda çeşitlilik sağlanmıştır.
- Buna karşın konuları işlemede derinlik yoktur, yüzeysel bir inceleme vardır.
- Hemen hemen her yazar bu dönemde aşk temasını işlemiştir.
- Anadolu hayatına ve Anadolu insanına yönelişin örneklerini bu dönemde daha fazla görürüz.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİNDE TİYATRO

- Bu dönemde tiyatro yeniden canlandırılmıştır.
- Özel tiyatroların yanında "**Darübedayi-i Osmanî**" adlı ilk resmi şehir tiyatrosu kurulmuştur.
- Bu dönemde savaşların art arda gelmesi tiyatronun gelişimini olumsuz etkilemiştir.
- Yerli tiyatro yazılmaya teşvik edilmiş, fakat tiyatronun geçmişi bizde fazla olmadığı için teknik bakımdan güçlü tiyatro ürünleri ortaya konamamıştır. Buna karşın dil ve üslup yönünden farklı bir özellik gösterirler.

MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ EDEBİYATI (1919–1923)

Milli Edebiyat Dönemi içerisinde yer alan Kurtuluş Savaşı yılları edebiyatıdır.

15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgaliyle başlayan ve aralıksız üç yıl süren Millî Mücadele'yi bütün boyutlarıyla ele alır. Trablusgarp'ta, Balkanlar'da, Birinci Dünya Savaşı'nda art arda gelen yenilgiler Osmanlı İmparatorluğu'nu Anadolu'ya sıkıştırmıştı. Çok geçmeden Mütareke dönemi başlayacak, Sevri antlaşmasıyla Anadolu, Yunanlıların ve müttefiklerin işgaline uğrayacaktır. Anadolu insanı top yekûn bir savaşa girer ve düşmanları topraklarından atar. Bu kutsal bir mücadeledir; şair ve yazarlar kalemleriyle bu mücadeleye katılırlar. Askeri yüreklendiren, toplumu

heyecanlandırıcı yüzlerce, binlerce şiir, hikâye, makale, deneme, roman yazmışlardır. Ancak roman diğer dallar kadar bereketli değildir; Halide Edip'in Ateşten Gömlek'i İstiklal Savaşı'nı işleyen tek romandır. Savaşı konu alan romanlar sonradan yazılmıştır.

Millî Mücadele Dönemi Edebiyatı bir var olma mücadelesinin edebiyatıdır. Onun için yaşanan olayların birer yansıması gibidir. Halkın duygularına hitap edilerek millî heyecan uyandırılmak istenmiştir.

Bu Edebiyatın Genel Özellikleri

1. Dil, oldukça sade ve vezin, hece veznidir.
2. Millî duygular, tarihi kahramanlıklar, vatan ve millet sevgisi gibi konular işlenmiştir.

3. Bu dönem şair ve yazarları, eserleriyle halka heyecan ve cesaret vermişlerdir.
4. Bu dönemde şiir, hikâye, roman, tiyatro, deneme ve makale türlerinde eserler verilmiştir.
5. Millî Mücadele döneminde yazılmış tek roman, Halide Edip'in Ateşten Gömlek(1922) romanıdır. Millî Mücadeleyi konu alan diğer romanlar, daha sonraki dönemlerde yazılmıştır.
6. Millî Mücadeleyi hikâyeleştiren Halide Edip ve Yakup Kadri, hikâyelerinde cepheyi ve cephe gerisini anlatmışlardır. Bu hikâyelerde Millî Mücadele döneminde yaşanan bütün acılar, sıkıntılar, kahramanlıklar, fedakârlıklar gerçekçi bir şekilde yer almaktadır.

MİLLÎ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞAİR VE YAZARLARI

1. ZİYA GÖKALP (1876–1924)

- Aslen Diyarbakır doğumludur.
- Millî Edebiyat'ın gelişmesinde ve ayakta durmasında önderlik etmiştir.
- Çeşitli makale, manzume ve eserleriyle "Türkçülük"ün yolunu çizmiştir. Bu yönünde edebiyatçılığından çok fikir adamı yönüyle tanınmıştır.
- Türkçülük akımını sisteme bağlamış ve bunu eserlerinde sistemli bir şekilde işlemiştir.
- Edebiyatımızın gelişmesi için halka ve millî değerlere yönelmesi gerektiğini savunmuştur.
- Türkçülüğü bir ırkçılık olarak değil de dil, edebiyat, din, iktisat, siyaset vb. alanlarda arar.
- Fikirleriyle M. Kemal Atatürk'ü de etkilemiştir.
- Edebiyatı fikirlerini yayma da bir araç olarak kullanmıştır. Bunda da başarılı olmuştur.
- Turancılık idealinin savunucusudur. Bütün Türkleri bir bayrak altında toplamayı amaç edinen bir idealdir.
- Düşünce sisteminde; İslam ve Türk sentezini bir arada bulabilecek bir birlik vardır.
- Kendi değerlerine sadık, geçmişini bilen ve tanıyan nesillerle birlikte Batı'nın ilim, irfan ve

teknolojik değerlerini alıp bu iki kültürü bir arada yoğurmuş nesiller ister.

- Dini de toplum birliğini sağlamada önemli bir değer olarak görür.
- Şiirlerinde aruz vezni yerine hece veznini kullanmıştır.
- Kullandığı dil sade, herkesin anlayabileceği Türkçedir.
- Konuşma diliyle halk dilinin birbirine yaklaşmasını amaçlar.
- Görüşlerini anlatırken, masallarda, destanlarda, efsanelerden, Türk mitolojisinden, Türk folklorundan, Dede Korkut ve benzeri öğelerden yararlanmıştır.
- Türk dilinin millî temeller üzerinde gelişmesini sağlama için mücadele vermiştir. Türkçe karşılığı bulunan Arapça ve Farsça kelimelerin atılmasını, buna karşılık halkı beğenisini kazanmış ve yerleşmiş olan kelimelerin atılmayı gerektirmediğini dile getirmiştir.

ESERLERİ

Şiir: Kızıl Elma, Altın Işık, Yeni Hayat

Mektup: Malta Mektupları

Düz yazı: Türkçülüğün Esasları, Türkleşmek Muasırlaşmak İslamlaşmak, Türk Töresi, Türk Medeniyet Tarihi

2. ÖMER SEYFETTİN (1884–1920)

- Realist Türk hikâyeciliğinin en önemli temsilcilerinden biridir. Hikâyelerinde milli konular işlemeye özen gösterir.
- Dil akımımızın öncülerinden biridir.
- Şairlik yönü de bulunmasına karşın gücünü hikâyeciliğinden alır. İlk şiirlerini Servet-i Fünun etkisinde yazmıştır.
- 1911'de "**Yeni Lisan**" makalesi milli edebiyatın kuruluş bildirgesi olarak sayılır.
- Hikâyelerin hemen hemen hepsinde giriş (serim), gelişme (düğüm), sonuç (çözüm) bölümleri bulunur. Olay hikâyesinin en önemli temsilcilerindendir.
- Sade bir dil kullanılmıştır.
- Genellikle hikâyelerini beklenmedik bir sonla bitirmesi, onun hikâyelerini çekici kılmıştır.
- Hikâyelerinin başına bir atasözü koyarak konuyu bir ana fikir etrafında toplamayı amaçlar.
- Eserlerinde mizah ve hiciv iç içe girmiştir.
- Konular gündelik hayattan, çocukluk anlarından, milli ve tarihi zenginliklerimizden almıştır.
- Olay anlatımında klasik (Maupassant) öykü anlatımını benimser.
- Halk fıkraları ve arifane seziler hikâyelerinde kendini hissettirir.
- Kahramanları ve kişiler halktan seçilen, tek boyutlu kişilerdir.
- Kişilerin ruhsal tahliline çok fazla girilmez.
- Hikâyelerinde amaç, toplumun aksaklıklarını göstermek ve milli bilinci uyandırmaktır.
- Olayların arasındaki güçlü bağı hiçbir zaman ihmal etmez. Onların arasında güçlü bir bağ kurar.
- Tasvir ve tahlilden çok olaya önem vermiştir hikâyelerinde.
- Hikâyelerinde sade fakat sürükleyici bir dil vardır.
- Türk milliyetçiliğinin, İdeal bir milli birliğin savunucusudur.
- Balkanlar'da Türklere yapılan zulümleri de eserlerinde sıkça kullanmıştır.

ESERLERİ

Öyküleri: İlk Düşen Ak, Bomba, Falaka, Yüksek Ökçeler, Dilek, Beyaz Lale, Pembe İncili Kaftan, Gizli Mabet, Bahar ve Kelebekler, Yalnız Efe, Nodan, Kaşağı, Dalga, Nokta, Topuz, Vire, Kurbağa Duası, Hürriyet Bayrakları, Başını Vermeyen Şehit, Prima Türk Çocuğu.

Roman: Efruz Bey

3. MEHMET EMİN YURDAKUL (1869–1944)

- İlk şiirleri Servet-i Fünun dergisinde yayımlanmıştır.
- Türk edebiyatında milliyetçilik akımının şiirdeki ilk temsilcilerinden biri olarak sayılır.
- Şiirlerinde ve eserlerinde sade Türkçeyi kullanmaya özen göstermiştir.
- Milli edebiyat topluluğu oluşmadan önce de hece ölçüsüyle epik ve lirik şiirler yazmıştır.
- Türkçülüğü savunmuştur.
- "**Türk şairi**" "**Milli Şair**" olarak da bilinir.
- Hece ölçüsünü eski milli ölçümüz olduğu için ısrarla kullanır ve savunur. Buna rağmen söyleyişteki eksikliği onun şiirlerinde kendini hissettirir.
- Sade dille yazarken ortaya çıkan aksaklıklar şiirlerinin gücünü zayıflatırken kendine özgü söyleyişi ve duygu yoğunluğu onun en önemli özelliğidir.
- Şiirleri didaktik bir nitelik taşır.
- Uzun hece ölçülerini kullanmış bu yüzden şiirleri düzyazıya yaklaşmıştır.
- Şiirlerinde bireysel kavramlar ve tabiat gibi kavramlar pek bulunmazken milliyetçilik ve halkçılıkla ilgili kavramlar oldukça fazladır.
- Şiirlerinde, Anadolu insanının ezikliğini, kahramanlığını, verdiği mücadeleleri, düşmanlarla yaptığı savaşları, coşkunu bir dille dile getirir.
- Şiire biçim yönünden yenilikler getirmiş, sonunda serbest müstezata kadar birçok nazım biçimini kullanmıştır.
- Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalara değer vermemiştir.
- Şiirin büyük halk kitlelerinin malı olması için mücadele etmiştir.

- “Anadolu’dan Bir Ses yahut Cenge Giderken” şiirindeki “Ben bir Türk’üm dinim, cinsim uludur.” mısrası ünlüdür.

ESERLERİ

Şiirleri: Türk Sazı, Türkçe Şiirler, Tan Sesleri, Ey Türk Uyan, Dicle Önünde, Ordunun Destanı, Hasta Bakıcı Hanımlar, İsyân ve Dua, Zafer Yolunda, Turana Doğru, Aydın Kızları, Mustafa Kemal, Ankara

Düz yazı: Türk’ün Hukuku, Dante’ye, Fazilet ve Asalet

4. ALİ CANİP YÖNTEM (1887–1967)

- İlk şiirlerinde Servet-i Fünun tarzının etkisi görülür.
- Şairliğinden çok, makaleleri, edebiyat tarihçiliği ve okul kitapları çalışmalarıyla ünlüdür.
- İlk şiirlerinde aruz vezniyle şiirler yazar. Dil ağırdır fakat sonra dili sadeleştirir.
- Milli edebiyat akımına girdiği zaman tamamen bunlardan vazgeçer. Bu dönemde yazdığı şiirler birçok şairlerinkinden daha kuvvetlidir.
- Milli edebiyata girişiyle dilde Türkçülük akımına güç kazandırmıştır.
- Yabancı sözcük ve kurallardan dilimizin arındırılmasını ister.
- Divan edebiyatını oldukça iyi bilir fakat dilde sadeleşme fikrini savunur.
- Şiirlerinde hece ölçüsü kullanmış fakat halk şiiri nazım biçimlerini pek kullanmamıştır, yeni nazım biçimleriyle yazmıştır.
- Daha sonraki dönemlerinde şairliği bırakarak Türk dili ve Türkçülük üzerine yazılar yazmıştır.
- Adını daha çok edebî ve ilmî tartışmalarla (Yeni Lisan tartışmaları) duyurmuştur. Özellikle Cenap Şahabettin’le girdiği tartışmalarla öne çıkmıştır. Bu tartışmaları “**Millî Edebiyat ve Cenap Bey’le Münakaşalarım**” adıyla kitaplaştırmıştır.

ESERLERİ

Şiir: Geçtiğim Yol

5. MEHMET FUAT KÖPRÜLÜ (1890–1966)

- İlk döneminde Fecri Atı topluluğu içine katılıp şiirler yazmıştır. Fakat daha sonra milli edebiyat akımına dâhil olmuştur.
- Milli Edebiyat topluluğunun güçlenmesinde önemi rolü olmuştur.
- Türk Edebiyatı ve edebiyat tarihi hakkında Batılı manada ilk ilmi araştırmaları yapmıştır. Batılı aydınların Türk edebiyatı hakkındaki pek çok yanlışını düzeltmiştir.
- Edebiyat tarihimizi neden-sonuç ilişkileriyle incelemiş, adını bilmediğimiz birçok şairin tanıtılmasına öncülük etmiştir.
- Ülkemizde ve yurtdışında birçok üniversiteden fahri doktorluk ve üyelik almış, Ankara ve İstanbul üniversitesinde profesörlük yapmıştır.

ESERLERİ

Divan Edebiyatı Antolojisi, Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar, Nasrettin Hoca, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Edebiyat Araştırmaları, Türk Saz Şairleri, Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu, Bugünkü Edebiyat, Azeri Edebiyatına Ait Tetkikler...

6. HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER (1888–1966)

- Türkçülük akımının gelişmesinde önemli bir paya sahiptir.
- Hitabetçiliğiyle tanınır.
- Yazı hayatına Fecr-i Ati ile başlamış daha sonra Milli Edebiyata katılmıştır.
- Betimlemelerden güç olan coşkulu ve inandırıcı bir hitaba sahiptir.
- Söyleleriyle gençlere milliyetçilik duygusu aşılamaya çalışmıştır.
- Türk ocaklarında hayatının büyük bir kısmını geçirmiştir.

ESERLERİ

Dağ Yolu: Hitabetlerini topladığı eseridir.

Günebakan: Makalelerini bir araya getirdiği eseridir.

7. CELAL SAHİR EROZON (1883–1935)

- Servet-i Fünun genç şairlerinden biridir.
- Tevfik Fikret'in etkisi kendini hissettirir; fakat sonraki dönemlerinde kendi tarzını yakalar.
- Servet-i Fünun kapanınca Milli edebiyat akımının fikirlerini savunmuştur.
- Hece vezniyle şiirler yazmıştır bu dönemde.
- Şiirlerinde; duygular, hayallerle, işlediği kadın ve aşk temaları fazlaca görülür.

ESERLERİ

Şiir: Siyah Kitap, Buhran, Beyaz Gölgele.

8. YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU (1889–1974)

- Yazı hayatına Fecr-i Ati topluluğunda başlamıştır.
- Bu dönemin bütün özelliklerini eserlerinde bulabiliriz. Bu dönemde bireysel konuları işlemiştir.
- Bu topluluk dağılıncaya milli edebiyat akımına katılmıştır.
- Şiirleri süslü ve mensurdur fakat asıl özelliği romancılığıdır.
- Eserlerinde realizmin etkisi görülür.
- Eserlerinde sağlam bir gözlem kendini hissettirir.
- Romanlarıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş yıllarından başlayarak Meşrutiyet'e Mütareke yıllarına, Kurtuluş Savaşı'na ve 1952'ye kadar Türkiye Cumhuriyeti'ne tanıklık etmiş, toplumsal, siyasi tarihimizi çözümlenmiştir. Eserleri genellikle bir çöküşün hikâyesidir. Doğu- Batı, eski- yeni çatışması işlediği temalardır.
- Karakterler başarıyla aktarılmıştır eserlerinde.
- İlk döneminde ferdiyetçi özellik gösterir daha sonra toplumdur.
- Eserleri teknik yönden oldukça kuvvetlidir.
- 1916'dan sonra milli konuları ve toplumsal konuları işlemeye başlar. İlk dönemlerinde mistik bir hava sezilir.
- Toplumun aksaklıklarını, savaşlarını, mücadelelerini, aydın-halk çatışmasını, Türk toplumundaki değişiklikleri işlemiştir.
- Sağlam ve gösterişli bir anlatıma sahiptir.

- Anadolu'nun geri kalmışlığından Türk aydınına sorumlu tutan ilklerden biridir.
- Toplum için sanat fikrini savunmuştur.
- Toplum hayatımızdaki değişiklikleri tüm gerçekleriyle anlatmaya çalışmıştır.
- Batı edebiyatını sıkı biçimde takip etmiş, Balzac, Flaubert ve Zola'nın etkileri kendini hissettirir.
- İlk romanı "**Kıralık Konak**"tır.
- Sade ve duygulu biçimde yazdığı romanları teknik bakımdan oldukça güçlüdür.
- Hemen hemen her romanında tarihi olaylara bağlı kişilerin kişiliklerini yansıtır.
- Kahramanların çoğu töreye bağlı, düzensizliğe kurban gitmiş, kötümser iç dünyası zengin ve geleneklere bağlı kişilerdir.
- Romanları konu ve fikir olarak birbirini tamamlayan eserlerdir.
- **Yahya Kemal gibi kısa bir süre Nev-Yunanilik etkisinde kalmış; Siyah Saçlı Yabancı ile Berrak Gözlü Genç Kızın Sözleri** adıyla bir mensur şiir yazmıştır.

ESERLERİ

Mensur Şiirleri: Erenlerin Bağından, Okun Ucundan

Oyun: Nirvana, Sağanak, Mağara, Veda

Monografi: Ahmet Haşim, Atatürk

Öykü: Rahmet, Bir Serencam, Milli Savaş Hikâyeleri

Roman: Kıralık Konak, Yaban, Nur Baba, Sodom ve Gomore, Hüküm Gecesi, Ankara, Panorama, Bir Sürgün, Hep O Şarkı

Makale: Seçme Yazılar, Kadınlık ve Kadınlarımız, Ergenekon, Seçme Yazılar...

Anı: Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Vatan Yolunda, Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı, Politika'da 45 Yıl.

9. HALİDE EDİP ADIVAR (1884–1964)

- İlk eserlerinde aşk ve bireysellik konuları işlenmiş.
- Milli edebiyat tartışmalarının olduğu dönemde sade bir dille karşımıza çıkar; fakat dil sadeliğine karşın cümle kurguları bozuktur.
- İlk Halide Salih imzasıyla yazı hayatına girer. Bu dönemde hikâyeler yazar.
- Roman kahramanları idealize edilmiş kadınlardır.

Güçlü, Batı'yı özümsemiş, karakterli tiplerdir. Yazarın hayatından parçalar sergiler.

- Çocuk kahramanları da oldukça fazla yer tutar; çünkü çocukları bu memleket'in geleceği, kurtuluşu olarak görür ve eserlerinde onlara büyük sorumluluklar yükler.
- Kahramanlarını çevre, gelenek-görenek, töre ve nesil bağlamı içerisinde ayrıntılı bir biçimde yansıtır.
- Romanlarında konular genellikle; İstanbul'da geçer. Kurtuluş Savaşı dönemini anlatan romanları Anadolu'da da geçer.
- Kurtuluş Savaşı döneminde milliyetçilik fikrini savunmuştur.
- "**Sultanahmet Mitingi**"nde halkı coşturacak konuşmalar yaparak milli mücadelenin içinde yer almıştır.
- Eserlerinde gözlem ve tahlillere, betimlemelere önem verir ve bunda da başarılıdır.
- Romanları dil ve üslup yönünden dağınıktır.
- Türk edebiyatına en çok eser veren sanatçılardandır.
- Kahramanlarının ruh yönüne ve yapılarına da önem vererek bu alanda Türk edebiyatına öncülük yapar.
- Eserleri romantizmden realizme doğru bir gelişme gösterir.
- Halide Edip'in romanlarını içerikleri ve dönem bakımından üç grupta toplamak mümkündür:

İlk dönem romanları: Aşk gibi bireysel konuları ele aldığı romanlarıdır. Bu romanlarda güçlü kadın kahramanlar öne çıkar. Kahramanların ruhsal durumları başarıyla tahlil edilir. Seviye Talip, Handan, Kalp Ağrısı bu romanlardandır.

Kurtuluş Savaşı Dönemi romanları: Anadolu'ya geçip Kurtuluş Savaşı'na katılmasıyla Halide Edip'in sanat anlayışında değişiklik olur. Bu dönemde Anadolu insanını yakından tanır. Türkçülük akımının etkisiyle toplum yapısını yansıtan Kurtuluş Savaşı ile Anadolu kent ve kasabalarındaki kimi çevrelerin değişik tutumlarını, çetelerin direnişlerini, kabaran millî coşkuyu anlatan eserler yazar. Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye, Zeyno'nun Oğlu bu dönemin romanlarıdır.

Toplum ve töre romanları: Yazar özellikle son yıllarında İstanbul'da ve Anadolu'da yaşayan insanları konu edinir. Doğu - Batı çelişmesini gündeme getirir. Değişik yörelerin törelerini sergiler. Romanlarındaki bazı olay ve izlenimler yazarın hayatından kaynaklanır. Sinekli Bakkal, Tatarcık, Sonsuz Panayır, Döner Ayna bu türden romanlarıdır.

ESERLERİ

Roman: Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye, Handan, Sinekli Bakkal, Seviye Talip, Yeni Turan, Son Eseri, Kalp Ağrısı, Zeyno'nun Oğlu, Tatarcık, Yolpalas Cinayeti, Sonsuz Panayır, Çaresiz, Hayat Parçaları, Döner Ayna vb.

Hikâye: Harap Mabretler, Dağa Çıkan Kurt...

Tiyatro: Kenan Çobanları, Maske ve Ruh

Anı: Türk'ün Ateşle İmtihanı, Mor Salkımlı Ev

10. REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889–1956)

- Çalığışu romanıyla şöhreti yakalamış yazarımızdır.
- Daha önceleri **Cemil Nimet** takma adıyla roman yazmıştır.
- İlk dönemlerinde bireysel, duygusal konular üzerinde durmuş, daha sonra toplumsal konulara yönelmiştir.
- Hemen hemen bütün eserlerinde Anadolu'yu anlatan ender yazarlarımızdan biridir.
- Babasının asker olması ve Reşat Nuri Güntekin'in müfettişlik görevi nedeniyle Anadolu'nun birçok yerini gezme ve gözlemlene fırsatı bulmuştur ve bunları eserlerinde okuyucularına aktarmıştır.
- Anadolu insanının yaşantısını, sıkıntısını özentiden uzak sade bir dille anlatmıştır. Eserlerinde iyimserlik kendini hissettirir ve insan sevgisi geniş bir yer bulur.
- Romanlarında duygusal ve toplumsal konuları anlatırken hikâyelerine bunları ilave ederek mizahı da eklemiştir. Kahramanları erkek tiptedir. Onların dış görünüşünden çok psikolojik yönleriyle ilgilenmiştir.
- Yanlış Batılılaşma, batıl inançlar, yurdun çeşitli yerlerindeki hayat tarzları eserlerinin konusu arasındadır.

- Romanları güçlü bir gözleme dayanır. Romanlarında realizm ve canlı bir üslup karşımıza çıkar.
- Eserlerinde konuşma dili hâkimdir. Konuşma dilini romanlarına oldukça mükemmel uygulamıştır.
- Roman, eleştiri, makale, tiyatro, çeviri, hatıra, hikâye türlerinde eser vermiş, birçok gazete ve dergide yazılar yazmıştır.

ESERLERİ

Roman: Çalıkuşu, Dudaktan Kalbe, Yeşil Gece, Gizli El, Akşam Güneşi, Yaprak Dökümü, Acımak, Damga Değirmen, Gökyüzü, Ateş Gecesi, Eski Hastalık, Kızılık Dalları, Kavak Yelleri, Son Sığınak, Kan Davası, Miskinler Tekkesi, Bir Kadın Düşmanı

Hikâye: Sönmüş Yıldızlar, Tanrı Misafiri, Leyla ile Mecnun, Olağan İşler, Eski Ahbab

Gezi: Anadolu Notları

Tiyatro: Hançer, Eski Rüya, Taş Parçası, Balikesir Muhasebecisi, Eski Şarkı

Eğitim: Türk Kıratı, Fransızca, Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu

11. REFİK HALİT KARAY (1888–1965)

- Fecri Ati topluluğunda sanat hayatına başlamıştır.
- Aydede dergisini çıkarmıştır.
- İlk başlarda "Kirpi" takma adını kullanmıştır.
- Mizahi hicivlerinden dolayı sürgüne gönderilmiştir.
- Yazılarında konuşma dilini ustalıkla kullanmıştır.
- Türk hikâyeciliğini Anadolu'ya yöneltmiş ve buraları anlatmıştır.
- "Yeni Lisan" hareketinin başarılı olmasında önemli bir paya sahiptir.
- Arı bir Türkçeyle yazmıştır.
- Hikâyelerinde güçlü bir gözlem karşımıza çıkar.
- **Memleket Hikâyeleri ilk hikâye kitabıdır.** Gözlemlerinden yararlanarak yazdığı bu hikâyelerde olaylar hep Anadolu'da geçer. **Maupassant tarzı bir hikâye anlayışı** olan yazarın bu eseri, edebiyatımızın İstanbul dışına çıkıp Anadolu'ya yönelmesinde yeni bir çığır açmıştır. **Gurbet Hikâyeleri** ise yurt dışındaki sürgün yaşamının izlenimleriyle yazılmıştır.
- Romanlarını aşk ve kadın eksenini etrafında

gelişen sürükleyici olaylar üzerine kurmuştur. Türk toplumunun son yüzyılda geçirdiği sosyal ve siyasal değişimler sonucunda bozulan sosyal doku ve insan davranışlarını ele alır.

ESERLERİ

Roman: İstanbul'un İç Yüzü, Yezidin Kızı, Çete, Sürgün, Anahtar, Bu Bizim Hayatımız, Nilgün, Yer Altında Dünya Var, Dişi Örümcek, Bugünün Saraylısı, Kadınlar Tekkesi, Karlı Dağdaki Ateş, Dört Yapraklı Yonca, Sonuncu Kadeh, Yüzen Bahçe (**ilk ve en önemli romanı İstanbul'un İç Yüzü'dür.**)

Hikâye: Gurbet Hikâyeleri, Memleket Hikâyeleri

Anı: Bir Ömür Boyunca

Tiyatro: Deli

Mizah: Kirpinin Dedikleri, Guguklu Saat, Ay Peşinde, Agop Paşa'nın Hatıraları, Sakın Aldanma, İnanma, Kanma

12. FALİH RIFKI ATAY (1894–1971)

- İlk yazıları Servet-i Fünun dergisinin genç yazarlara ayrılan bölümünde yayımlanmıştır.
- Meşrutiyet döneminde Ziya Gökalp, Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu ve daha sonra Mustafa Kemal Atatürk'ün yanında yer almıştır.
- Türkçenin duru ve yalın bir anlatıma ulaşmasında büyük payı vardır. Türkçeyi mükemmel kullanan usta yazarlarımızdandır.
- Konuya doğrudan giren, yapmacıksız, süssüz bir üslup, yazılarında kendini hissettirir.
- Kalemını Atatürk'ün emrinde kullanmış, devrimleri canla başla savunmuştur.
- Fıkra ve makale yazarı olmasına karşın daha çok seyahat yazılarıyla tanınmıştır. Gezdiği yerlerde memleketimizi karşılaştırmış, gözlemlerini eserlerinde mükemmel biçimde yansıtmıştır.
- Dilde sadeleşmeye gitmiş; fakat uydurma kelimelere rağbet etmemiş, halk dilini kullanmıştır.
- Bir dönem Atatürk'ün sözcülüğünü de yapmıştır. Atatürk ilkelerinin yaygınlaşmasında çaba sarf eder, bu yönüyle fikir hayatımıza da yön vermiştir.
- Türkçeyi canlı ve titiz bir biçimde işleyerek kullanır; kısa cümle yapısı içerisinde kelimeleri mükemmel biçimde kullanır.
- Yeni Türk alfabesinin hazırlanması ve

uygulanması sırasında Dil Encümeni olarak görev almıştır.

- Bunun yanında birçok gazetede başyazarlık da yapmıştır.

ESERLERİ

Gezi: Deniz Aşırı, Bizim Akdeniz, Taymis Kıyıları, Tuna Kıyıları, Hint, Yolcu Defteri, Gezerek Gördüklerim

Anı: Zeytindağı, Ateş ve Güneş, Çankaya

Fıkra: Kurtuluş, Pazar Konuşmaları, Bayrak, Eski Sanat...

13. EMİN BÜLENT SERDAROĞLU (1886 – 1942)

- Galatasaray Futbol Takımının ilk Türk kaptanıdır. Galatasaray Spor Kulübü'nün 2 numaralı kurucu üyesidir.
- Şair olarak Fecr-i Ati Topluluğu kurucularından biridir.
- Toplumsal ve ulusal konularda şiirler yazar. Victor Hugo'nun '**Mavi Gözlü Yunan Çocuğu**' adlı eserine karşı yazdığı '**Kin**' adlı şiiri ile o dönemde çok geniş yankılar uyandırmıştır.
- Kin ve Hisarlara Karşı eserleriyle Milli Edebiyatın habercisi olmuştur.
- Ahmet Haşim onun şiiri için "**Türk şiirinin üstünden bir kuyruklu yıldız gibi geçti ondan ağzımızda tamamlanmamış bir lezzet kaldı**" demiştir.
- Kin adlı şiirini Gazi Mustafa Kemal Atatürk çok severdi. Hatta Çanakkale'de düşmana karşı savaşırken en zor zamanlarda o şiirin "**Garbin cebin-i zalimi (Bati'nın çirkin zalimi) affetmedim seni**" dizesini bağıra bağıra ezberinden okurdu.
- Balkan Savaşı'na kendi atıyla katılan, Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale cephesinde çarpışan Emin Bülent Serdaroğlu'nun ölümünden önceki son sözleri, "**Lüleburgaz, Lüleburgaz. Harp ediyoruz**" olmuştur.

14. RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN (1892–1959)

- Edebiyat ve fikir adamlarıyla yaptığı mülakatlarla bu türün ilk örneklerini veren gazeteci, yazar ve siyaset adamıdır.
- 1918'de Yeni Mecmua'da yayımladığı "**Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal ile Mülakat**" başlıklı yazısıyla Mustafa Kemal Paşa'yı basın yoluyla kamuoyuna duyuran ilk kişidir.
- Öğretmenlik yıllarında yaptığı çevirilerle yazı hayatına atıldı ve ilk yazılarını Tevfik Fikret'in teşvikiyle Servet-i Fünun'da yayımlamaya başladı.
- İstanbul'u tasvir eden **Ayrıllıklar** adlı kitabından dolayı kendisine "**İstanbul Seyyahi**" adı verilen Ruşen Eşrefin hayatı 1918'den sonra tam bir seyyah gibi geçti.
- Vakit gazetesi muhabiri olarak Batum'a gitmesiyle başlayan seyyah yaşamı Yedigün, Tasvir-i Efkâr ve Hâkimiyet-i Milliye gazetelerinde devam etti.
- 1920'de Ankara'ya giderek Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'nun içinde bulunduğu durumu ve Anadolu insanını anlatan yazılar kaleme aldı.
- Lozan Konferansı'nda basın danışmanıydı.
- 1923'te Afyonkarahisar milletvekili olarak meclise girdi; Anadolu Ajansı kurucu idare meclisi ve harf inkılabı komisyonu üyeliklerinde bulundu.
- 1933'te cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğine getirildi. 1945–1952 yılları arasında Tiran, Atina ve Budapeşte'de elçilik, Roma, Londra ve Atina'da büyükelçilik yaptı.
- 1952'de emekli olduğunda Türkiye'ye döndü ve hayatının son yıllarını Atatürk'e dair hatıralarını kaleme almakla geçirdi.
- Ruşen Eşref şiirleri ve mensur şiirlerinin yanı sıra daha çok mülakatları, anı ve gezi yazılarıyla tanınmıştır.
- Yazılarını akıcı bir üslupla, mensur bir şiir havası içinde kaleme almış, çevresine ait tüm izlenimlerini bütün ayrıntılarıyla vermiştir.

15. AKA GÜNDÜZ (1886–1958)

- Son devir hikâye ve romancısı; şair ve gazeteci.
- 1920 yılında Alay Dergisini çıkardı. Çocuk Bahçesi ve **Genç Kalemler** dergilerinde çıkan yazılarıyla dikkati çekti.
- Romanlarında kişileri, ahlak ve ahlaksızlık arasındaki büyük bir çatışmanın içine sokar.
- Hikâye ve romanları anlatım açısından yetersizdir.
- Edebiyat yapmayı değil, topluma ders vermeyi amaçlayan bir yazardır.
- Sade dil görüşüne bağlı olup **Milli Edebiyat akımı** içinde yer almıştır.
- Eserlerinde millet sevgisinin neticesi olarak geniş halk zümreleri ile bunların ıstırapları işlenmiştir. Cümleleri ateşli ve kısadır. Eserleri hayat tecrübesini verir. Yetmiş yakın eseri vardır.
- **Romanları:** Dikmen Yıldızı, İki Süngü Arasında, Bu Toprağın Kızları... **Not: Dikmen Yıldızı'nda Kurtuluş Savaşı yıllarında geçen bir aşk hikâyesi anlatılmıştır.**
- Şiirleri:** Bozgun, Çocuk Kalbi, Türk Duygusu

16. YUSUF AKÇURA

- Türkçülük akımının önde gelen temsilcilerindendir. Türk Derneği'nin kurucuları arasındadır. Türk Tarih Kurumu başkanlığında bulunmuştur. ,
- **“Üç Tarz-ı Siyaset”** adlı eseri Türkçülük düşüncesinin manifestosu kabul edilir.

17. EBUBEKİR HAZİM TEPEYRAN

- Tek romanı **“Küçük Paşa”** edebiyatımızda köyü ve köylüyü anlatan ikinci romandır. Yazarın realist gözlemlerinin bir ürünü olan roman, köyün toplumsal gerçekliğini ayrıntılarıyla verir, bürokrasiye eleştiriler yöneltir. 2. Abdülhamit Dönemi'nin askere alınma, hastalıklar, yoksulluk gibi sıkıntılarını dile getirmiştir. Romanda Anadolu'nun ücra bir köşesinden İstanbul'da bir konağa getirilen bir küçük çocuğun başından geçenleri anlatmıştır.
- Şiir, anı ve öyküler de yazmıştır.

18. HALİDE NUSRET ZORLUTUNA

- Şiir yazmaya Mütareke yıllarında başladı. Kurtuluş Savaşı'nın etkisi ve heyecanıyla Millî edebiyat akımına katıldı. Kadın duyarlılığıyla işlediği şiirlerinin yanı sıra hikâye, deneme, roman türlerinde de eserler verdi. Millî Edebiyat akımı içinde değerlendirilen şiirlerinde geleneksel ölçü ve anlayışa bağımlı kaldı. En tanınmış şiiri **“Git Bahar”**dır.
- **Şiirleri:** Gecedен Taşan Dertler, Yayla Türküsü, Yurdumun Dört Bucağı, Ellerim Bomboş, Git Bahar, Sevmek
- Romanları:** Küller, Sisli Geceler, Aşk ve Zafer

19. RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI

- Felsefeye merakı sebebiyle **“Filozof Rıza”** diye anılmıştır.
- Aruzla yazdığı ilk şiirlerinden sonra hece ölçüsüne yönelmiştir. Halk şiirinin özellikle de tekke şiirinin etkisinde kalarak koşma, nefes, divan biçimleriyle Bektaşî ozanlarının, Karacaoğlan, Dertli gibi saz şairlerinin söyleyiş özelliklerinden yararlanmışır. Aşk, vatan hasreti, tabiat, gurbet başlıca temalarıdır.
- Şiirlerini **“Serab-ı Ömrüm”** adlı kitabında toplamıştır. En ünlü şiiri **“Uçun Kuşlar”**dır.

20. MUSAHİPZADE CELAL

- Döneminin tiyatrodaki önemli sanatçısıdır. Oyunlarında Türk toplumu ve aile yaşamının gülünç yanlarını ustalıklı eleştirmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun kurumlarını eleştiren oyunlar da yazmıştır.
- **Tiyatro repertuarımızın çeviri ve uyarlamalardan bir ölçüde kurtulması ve Türk tiyatro edebiyatının ulusal bir kimlik kazanması için çaba göstermiştir.**
- **Eserleri:** Türk Kızı, Köprülüler, İstanbul Efendisi, Lale Devri, Macun Hokkası, Yedekçi, Kaşıkçılar, Atlı Ases, Demirbaş Şarlı, fermanlı Deli Hazretleri, Aynaroz Kadısı, Bir Kavuk Devrildi

21. İBNÜRREFK AHMET NURİ

- Eserlerinin birçoğu Fransızca oyunlardan uyarlama olmakla birlikte günlük dili çok iyi kullandığından asıllarından daha canlı ve başarılı olarak değerlendirilmiştir.
- En tanınmış oyunu "Mavi Sakalın Sekizinci Karısı" olan Fransızca bir eserden uyarladığı "**Sekizinci**" adlı oyunudur. Yazar en sevdiği oyunu "Sekizinci"yi soyadı olarak almıştır.
- **Eserleri:** Hisse-i Şayia, Ceza Kanunu, Şeriye Mahkemesinde...

DÖNEMİN BAĞIMSIZ İSİMLERİ

1. MEHMET AKİF ERSOY

- İstiklal Marşı'mızın şairidir. Kaynağı İslam dini olan imani şiirleri ve manzum öyküleri ile tanınır.
- **Türk şiirine gerçek realizmi getirmiştir.**
- Şiirlerinde, **aruzu Türkçeye büyük bir ustalıkla uygulamıştır** ve Türk aruzu haline getirmiştir.
- **Nazmı nesre yaklaştırmıştır.**
- Şiirlerinde yalnız dini konuları işlemekle kalmamış, savaş sonrası toplum hayatının çöküntülerini ve ıstıraplarını anlatmıştır. Toplumun kurtuluşunun dine sarılmakla olacağını savunmuş ve ahlaki, didaktik şiirler yazmıştır. İslamcılık fikrinin savunucusudur. Bu düşüncenin savunuculuğunu yapan Sırat-ı Müstakim ve Sebülürreşad dergilerinde yazmıştır. Batı'nın ilmini almak konusunda fikirlerini dile getirdiği mısraları da vardır.
- Dini lirizm, şiirinin özelliğidir. **Çanakkale Şehitlerine**, bunun en güzel örneğidir. Büyük bir betimleme ve öyküleme yeteneğine sahiptir.
- Güçlü bir gözlemcidir. Canlı tablolar çizer. Konularını günlük olaylardan alır, yoksullara karşı acıma hissi duyar.
- Manzum öykülerinde toplum hayatını sergiler. **Küfe, Seyfi Baba, Mahalle Kahvesi, Kocakarı ile Ömer, Meyhane, Hasır, Köse İmam** bu türde yazdığı şiirlerdir.
- Şiirlerinde görmek istediği ideal genci "**Asım**"ın kişiliğinde canlandırmıştır.
- Toplum için sanat anlayışına sahiptir.

- Milli Edebiyat döneminde toplumun sorunlarını dile getirmeyi amaç edinen şiirin temsilcisidir.
- Şiirlerini **Safahat** adlı kitapta toplamıştır. Safahat yedi kitaptan oluşur. Bunlar: **Safahat, Hakın Sesleri, Süleymaniye Kürsüsünde, Fatih Kürsüsünde, Hatıralar, Gölgeler** ve **Asım**'dır.
- O benim milletimin şiiridir diyerek "Safahat"a "İstiklal Marşı"nı almamıştır. "İstiklal Marşı"nı kahraman Türk ordusuna ithaf etmiştir.

2. YAHYA KEMAL BEYATLI

- Milli edebiyat sanatçıları, topluma yönelmiş, toplumun sorunlarını işlemiştir. Ahmet Haşim, sanatı amaç edinerek çevresinden uzaklaşmış, hayali bir ülkeye sığınmıştır. Yahya Kemal ise bunların dışında bir yol bularak, **Türk tarihinin, Türk sanatının başarılı geçmişini, çevresinin güzelliğini ve bunlar karşısındaki kişisel duygularını dile getirmiştir.**
- Aruz ölçüsü ve eski nazım biçimleri ile yeni konuları başarıyla işlemiştir. Eski şiir ile yeni şiiri birleştirmiştir.
- Parnasizmin edebiyatımızda en önemli temsilcisidir. Sembolizmin özelliklerini de taşır.
- Öz (saf) şiirin temsilcisidir.
- Şiirde dile, sözcüklerin özenle seçilerek yerli yerinde kullanılmasına, biçim mükemmelliğine, ahenk ve uyağa önem vermiştir.
- Sanatçı, aruzu "**Türk aruzu**" haline getiren sanatçılarımızdandır. Aruz ölçüsünü Türkçeye başarıyla uygulamıştır. (Diğerleri Mehmet Akif Ersoy ve Tevfik Fikret'tir.)
- "**OK**" şiiri hariç bütün şiirlerinde aruz vezni kullanmıştır.
- Şiirde işlediği başlıca temalar, aşk, tabiat, ölüm ve sonsuzluktur. Osmanlı'ya hayrandır ve bunu şiirlerinde açıkça görmek mümkündür.
- Türk tarihine özlem duyar. İstanbul'u şiirlerinde en çok işleyen şairlerimizden biridir. Osmanlı medeniyetinin en güzel eserlerini barındıran İstanbul'a hayrandır. "**İstanbul şairi**" olarak tanınır.
- Fransız tarihçi Albert Sorel'in etkisiyle derin bir tarih şuuruna sahiptir.
- Çağdaş Türk şiirinin kurucusudur.

- Sağlığında hiçbir kitabı yayımlanmamıştır.
- “Sicilya Kızları, Biblos Kadınları” adlı şiirlerinde **Nev-Yunanilik** akımının izleri görülür.
- Ünlü şiirleri arasında “**Sessiz Gemi, Mohaç Türküsü, Rindlerin Ölümü, Rindlerin Akşamı, Bir Başka Tepeden, Açık Deniz, Mehlika Sultanı, Süleymaniye’de Bayram Sabahı**” sayılabilir.
- Asıl adı Ahmet Ağâh’tır.

ESERLERİ

Şiirleri: Kendi Gök Kubbeimiz, Rubailer, Eski Şiirin Rüzgârıyla

Düz yazıları: Edebiyata Dair, Aziz İstanbul, Eğil Dağlar, Siyasi ve Edebi Portreler, Siyasi Hikâyeler Tarih Musahabeleri, Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım

ROMAN ÖZETLERİ

TANZİMAT DÖNEMİ ROMANLARI

TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT- ŞEMSETTİN SAMİ

Talat Bey, on sekiz yaşında bir delikanlıdır. Tütüncü Hacı Bey’in üvey kızı Fitnat Hanım’a bir görüşte âşık olur. Kadın kılığına girip Ragıbe adını alarak evden dışarı çıkmasına izin verilmeyen Fitnat’la nakış öğrenmeye gittiği Şerife Hanım’ın evinde görüşür. Ancak Fitnat, üvey babasının zoruyla zengin bir adam olan Ali Bey’le evlendirilir. Düğün gecesinde Ali Bey Fitnat’ın boynundan kopan muskayı açıp okuduğunda onun öz kızı olduğunu öğrenir. Talat da o sırada gelir ancak her şey için çok geçtir çünkü Fitnat intihar etmiştir. Talat, sevgilisini o halde görünce dayanamaz ve ölür, kendine gelemeyen Ali Bey de bu olayın ardından sadece altı ay yaşar.

İNTİBAH (Sergüzeşt-i Ali Bey)- NAMIK KEMAL

Romanın konusu, Türk halk edebiyatının eski meddah hikâyelerinden "Hançerli Hanım"ın öyküsünden esinlenmiştir.

Ali Bey iyi eğitim almış, varlıklı biridir. Bir gün Çamlıca’da Mahpeyker adlı güzel ama hafifmeşrep bir kadına âşık olur. Ali Bey kadının gerçek yüzünü daha sonra öğrenir. Annesi de Ali Bey’i Dilaşup adında bir cariyeye ile evlendirir. Ancak Mahpeyker, Ali Bey’in Dilaşup’la evlenmesini gururuna yediremez ve öldürtmek için ona tuzak kurar. Ali Bey zannedilerek Dilaşup öldürülür. Ali Bey de Mahpeyker’i öldürüp hapse girer. Hapiste kahrından ölür.

CEZMİ- NAMIK KEMAL

Namik Kemal bu eserini İslam birliği fikrini anlatmak için yazmıştır. Yazar romanı iki cilt olarak tasarlamış ancak sadece birinci cildini yazmıştır. Eserin konusu Osmanlı tarihinden alınmıştır.

Romanın kahramanı Cezmi hem bir savaşçı hem de bir şairdir. II. Selim zamanında İran seferine katılmış, Kırım Hanı Adil Giray’la tanışmıştır. Savaşta Adil Giray tutsak düşmüş ve Tebriz’e götürülmüştür. Adil Giray ve İran Şahının kız kardeşi Perihan birbirine âşıktır. Bunu öğrenen Şah Şehriyar onları öldürtür. Cezmi de yaralı olarak kurtulur.

FELATUN BEYLE RAKİM EFENDİ - AHMET MİTHAT EFENDİ

Romanda yanlış Batılılaşma teması işlenir. Alafranga züppe tipini Felatun Bey, Avrupa kültürünü özümsemiş ama geleneklerinden vazgeçmemiş alaturka tipi ise Rakım Efendi temsil etmektedir. Kalem memuru Felatun Bey, işe gitmez, vaktini eğlence yerlerinde geçirir. Babası ölünce kendisine büyük bir miras kalır. Polini adında bir aktrise âşık olur ve servetini bu kadın uğruna tüketir. Baba dostlarından birinin yardımıyla Akdeniz adalarından birinde mutasarrıflık (kaymakamlık) elde ederek İstanbul'dan ayrılır. Rakım Efendi ise babasını bir yaşındayken kaybetmiş, zor şartlarda eğitimini tamamlamış, bir kalemde memur olmuş, Fransızca öğrenmiştir. Bir matbaacıya kitap çevirmekte ve yabancılara Türkçe dersi vermektedir. Canan adındaki cariyesiyle evlenir ve mutlu olur.

ARABA SEVDASI - RECAİZADE MAHMUT EKREM

Eserde yanlış Batılılaşma eleştirilmektedir. Bihruz Bey az buçuk Fransızcasıyla konuşmayı, araba kullanmayı ve şık giyinmeyi seven ve davranışları yüzünden komik duruma düşen biridir. Babasından kalan serveti tükenmezsanmaktadır. Bir gün Çamlıca'da dolaşırken gördüğü güzel bir sarışına âşık olur. Onu hayalinde yüceltir ve türlü hayallere kapılır. Oysa Periveş Hanım düşkün bir kadındır. Arkadaşı Keşfi Bey, bir gün Bihruz'a Periveş'in öldüğünü söyler, Bihruz bu yalana inanır. Bir gün Şehzadebaşı'nda dolaşırken Periveş'e rastlar, ancak onu öldü bildiği için Periveş'in kız kardeşi zanneder, ona Periveş'in mezarının nerede olduğunu sorar. Periveş'in alaylı tavrıyla gerçeği anlar ve kurduğu hayal dünyası yıkılır. Bihruz Bey birçok yönden Ahmet Mithat'ın Felatun Bey'ine benzer.

SERGÜZEŞT - SAMİPAŞAZADE SEZÂİ

Dilber, dokuz yaşında esir olarak Kafkasya'dan İstanbul'a getirilir ve bir eve satılır. Evin hanımıyla zenci halayık Taravet küçük kıza çok acımasız davranırlar. Evin beyinin taşraya tayini çıkınca Dilber tekrar esirciye verilir. Dilber bir süre sonra Asaf Paşa'nın konağına satılır. Artık on beş yaşında güzel bir kızdır, ut çalmayı ve Fransızca'yı da öğrenmiştir. Paşa'nın Avrupa'da resim eğitimi görmüş Celal adlı

oğlu Dilber'in resimlerini yapar. İki genç birbirlerine âşık olmuşlardır. Celal'in annesi bu aşka engel olmak için Dilber'i konaktan uzaklaştırır. Dilber Mısır'da zengin bir tüccara satılır, Celal Bey de üzüntüden hastalanır, yatağa düşer. Dilber, yeni efendisine odalık olmayı reddettiği için hapis hayatı yaşamaktadır. Kendisini seven harem ağası Cevher onu kurtarıp İstanbul'a kaçıracaktır. Fakat onu kurtarmaya çalışırken ölür. Dilber tek başına İstanbul'a gidemeyeceğini, yakalanacağını düşünerek kendini Nil Nehri'nin sularına bırakır.

KARABİBİK- NABİZADE NAZİM

Olay Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı Beymelik köyünde geçer. Karabibik, babasından kalma tarlasını elinden almaya çalışan Yosturoğlu ile kavgalıdır. Tarlasını sürmek için her yıl İmamın öküzlerini kiralamaktadır. En büyük hayali kızı Huri'yi İmam'ın kayını İsmail'e vermek ve öküzleri bedava kullanmaktır. Ancak Sarı İsmail'den umduğunu bulamaz. Bunun üzerine Rum tüccardan borç alarak bir çift öküz edinir. Bu arada kavgalı olduğu Yosturoğlu'nun yeğeni Hüseyin, kızını ister. Kızını evlendirdince bozulan sağlığına rağmen çok mutlu olur.

ZEHRA- NABİZADE NAZİM

Zehra, natüralizmin etkisinde yazılan bir romandır. Yazar, kahramanlarının ruhsal durumlarının toplumsal etkiler altında geliştiğini göstermeye çalışmış, psikolojik roman türünü denemek istemiştir. Çevre tasvirlerinde başarılıdır, bunun için gözlemler yapmış, örneğin tulumbacıların yaşayışını yansıtabilme için tulumbacı kahvelerini dolaşarak notlar almıştır.

Tüccar Şevket Efendi, kızı Zehra'yı kâtipi Suphi ile evlendirir. Suphi'nin annesinin hizmetkâr olarak eve Sırrıccemal adında güzel bir cariye alması Zehra'nın kıskanmasına sebep olur. Bu arada Şevket Efendi ölür, mağazanın yönetimi Suphi'ye kalır. Suphi giderek karısından uzaklaşır, ayrılır ve Sırrıccemal ile evlenir. Zehra öç almak için Rum dilber Ürani'yi Suphi'yi baştan çıkarmak için görevlendirir, Suphi tuzağa düşer ve Sırrıccemal'i bu Rum güzeli için terk eder. Sırrıccemal terk edilmeye dayanamaz ve intihar eder. Zehra mağazanın kâtipi Muhsin'le evlenir, mağazanın

yönetimini de yeni kocası üstlenir. Gelir kaynağı kuruyan Suphi, sefil bir hayat sürmeye başlar, tulumbacı olur. Kendisini terk eden Ürani'yi ve onun yeni aşkını öldürür, tutuklanır, Trablusgarp'a sürülür. Yeni kocasını sevemeyen Zehra, eski kocasının başına gelenlere üzülür. Yeni kocası Muhsin ölünce Zehra acılar içinde yalnız kalır. Bir gün sokakta yaşlı ve yoksul bir kadının düşüp öldüğüne tanık olur. Bu kadının Suphi'nin annesi olduğunu anlayınca üzüntüden hastalanır ve kısa bir süre sonra ölür.

SERVET-İ FÜNUN DÖNEMİ RÜMANLARI

ŞIK - HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

İlk romanıdır. Alafrangalık meraklısı, saf Şöhret Bey'le Madam Potiş adlı hafif meşrep bir kadının başından geçen olaylar, Şöhret Bey'in içine düştüğü kötü ve gülünç durumlar anlatılır.

ŞIPSEVDİ - HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Paris'ten döndükten sonra, Batı'nın hayat tarzına özenmiş ve gözünü para hırsı bürümüş olan Meftun ve ailesi içinde meydana gelen olaylar anlatılmaktadır. Meftun Bey, Kasım Efendi'nin kızı Edibe ile evlenir. Kardeşini de karısının erkek kardeşiyle evlendirir. Romanda bu kişiler arasında geçen olaylar anlatılmıştır. Romanda körü körüne Batı'ya bağlı Meftun ile Doğu'ya bağlı Edibe karşılaştırması öne çıkar.

MÜREBBİYE - HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Dehri Efendi'nin evine Anjel adında Fransız bir mürebbiye alınır. Anjel, Dehri Efendi'nin oğullarını ve damadını kendisine âşık eder. Evdeki erkeklerin en son babaları Dehri Efendi'nin de kendisini Anjel'e kaptırdığını öğrenmeleriyle roman biter.

KUYUKLU YILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ - HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Romanın başkahramanı İrfan Galip'in kadınları korkutup küçük düşürmek için Halley kuyruklu yıldızının dünyaya çarpacağı ve kıyametin kopacağı söylentisiyle ilgili konferanslar vermesi romanın temel konusudur.

EYLÜL – MEHMET RAUF

Türk edebiyatının ilk psikolojik romanıdır. Roman "yasak aşkı" anlatır. **Süreyya Bey** ve **Suat Hanım** beş yıldan beri evlidir. Süreyya'nın arkadaşı **Necip** aile dostlarıdır. Necip Suat'a çok değer vermektedir. Bu değer veriş zamanla sevgiye dönüşür. Bu sevgi karşılıksız değildir. Ancak her ikisi de Süreyya'ya ihanet edebilecek yaradılıştadır. Zamanla bu aşk şiddetlenir. Bir gün köşkte çıkan bir yangında Suat içerde kalır. Necip onu kurtarmak için evin içine girer ve her ikisi de yangında ölür.

MAİ VE SİYAH – HALİT ZİYA UŞAKLIĞI

Romanda Servetifünun'un şair tipi ve dönemin sanat dünyası anlatılır. Romanın başkahramanı Ahmet Cemil, Mekteb-i Mülkiye'nin son sınıfına geçeceği yıl, babasını kaybeder. Annesiyle kız kardeşini geçindirmek için çalışmak zorundadır. Tepebaşı Bahçesi'nde edebiyatçı arkadaşlarıyla otururken mavi elmas yağmurunu andıran yıldızlara karşı, Ahmet Cemil geleceğin büyük bir şairi olacağını, arkadaşı Hüseyin Nazmi'nin kız kardeşi Lamia'yla evleneceğini hayal eder. Ancak işler istediği gibi gitmez, hayalleri bir bir söner. Bir uzak ilçeye kaymakam olarak atanır. Annesini yanına alıp vapura biner. Gece karanlığında son defa İstanbul'u seyreder. Artık dünya simsiyahtr.

Servet-i Fünun'un hayat ve sanat görüşünü ortaya koyan eser, ana çizgileriyle realist olmakla beraber Ahmet Cemil romantiktir. **Ahmet Cemil**, sanat hayalleriyle yaşar. Fakat içinde bulunduğu durumla hayalleri tezat oluşturur ve tüm hayalleri yıkılır. Ahmet Cemil'in kişiliğinde romantik, mücadeleci kuşağın içine düştüğü dram anlaşılır. Batılı anlamda yazılan ilk romanlardandır. "Mai" roman kahramanının hayallerini "Siyah" ise hayallerinin yıkılışını anlatan sembolik ifadelerdir.

AŞK-I MEMNU – HALİT ZİYA UŞAKLIĞI

Zevke düşkün Bihter kendinden büyük olan **Adnan Bey**le evlenir. Adnan Bey'in yeğeni Behlül adlı gençle Bihter Hanım birbirine âşık olurlar. Behlül, züppe bir tiptir. Bunların arasındaki aşkı Adnan Bey'in kızı Nihal hisseder ve durumu babasına bildirir. Adnan Bey'in

olanları öğrendiğini duyan Bihter kendini öldürür. Batılı anlamda yazılan ilk modern romanlardandır.

KIRIK HAYATLAR - HALİT ZİYA UŞAKLIĞIL

Ömer Behiç ve Vedide evli, iki çocukları olan, mutlu bir hayat yaşayan bir aile kurmuşlardır. Ömer Behiç İç Hastalıklar Uzmanı bir doktur, dürüst birçok zorluklarla karşılaşmış zor şartlarda yetişmiş, acı çekmiş fakat tek isteği diğer insanların acı çekmemesi. Ondaki bu ruh hali onun doktor olmasına vesile olmuştur. Ömer Behiç daha mutlu bir yuva kurmak için ilk olarak kendi evlerinin olmasını ister ve bunu Vedide ile paylaşır fakat ne zaman bitireceğini söylemez sürpriz yapmak ister. Bu düşünce o denli çekici gelir ki Vedide 'ye sonunda bekledikleri olacaktı. Evi tamamlar, ailesiyle beraber oraya taşınırlar. Ömer Behiç Neyyir adlı bir genç kızla tanışır ve onunla ilişki yaşamaya başlar. Bu arada ailesini de ihmal eder. Ve nihayet yanlışını anlayıp eşine dönmeye karar verir.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ ESERLERİ

ATEŞTEN GÖMLEK- HALİDE EDİP ADIVAR

Yazar bu romanında, İzmir'in işgali üzerine şehri kurtarmayı amaçlayan milli mücadele hareketlerinin hedeflerine nasıl ulaştığını anlatır. Kısaca romanda, İzmirli **Ayşe** etrafında, Anadolu'da önce çetelerle başlayan, sonra düzenli ordu ile devam eden ve zaferle sonuçlanan Türk Kurtuluş savaşının hikâyesi anlatılır. Romanın tamamına yakını **Peyami**'nin hatıra defterinden ibarettir.

VURUN KAHPEYE- HALİDE EDİP ADIVAR

İstanbul'dan Anadolu'ya gönderilen öğretmen bir kızın düşmanla işbirliği yapan kişilerce iftiraya uğraması ve bunun sonucunda linç edilmesi anlatılır. Romanda, idealist İstanbullu öğretmen **Aliye**'nin Anadolu'da bir kasabaya gidişi ve bölgede Milli Mücadele düşüncesine destek faaliyetleri aktarılır. Romanda, bölge halkının Millî Mücadele'ye bakışı, söz konusu mücadelenin sembolü konumuna gelmiş Kuvayı Milliye oluşumunu algılayışının yanı sıra çözülen Osmanlı devlet mekanizmasının temsilcileri ve eski düzen karşıtları yansıtılır.

HANDAN - HALİDE EDİP ADIVAR

Yazar bu romanında, 20. yüzyıl başında İstanbul'da yaşayan bir ailenin çok değerli, akıllı, sevimli bir kızının çileli hayatı ve onun çevresindeki insanların ondan etkilenip birbirine yazdıkları mektuplardan oluşan bir psikolojik romandır. Kadın psikolojisini tüm ayrıntılarla yansıtır. Otobiyografi özelliği gösterir.

SİNEKLİ BAKKAL - HALİDE EDİP ADIVAR

Roman; yazarın en ünlü romanıdır. İlk olarak İngilizce The Clown and His Daughter, (Soytarı ile Kızı) adıyla 1935 yılında Londra'da yayımlanmıştır. İngilizce yazıp sonradan Türkçe'ye çevirdiği eserdir. II. Abdülhamit dönemi anlatılır. Yazar bu romanda, Aksaray'da Sinekli Bakkal Mahallesi'nde küçüklüğünden beri hafız olan Rabia adlı kadın kahramanın kişiliğinde Doğu kültürünü, İtalyan piyanist **Pregrini** ile de Batı kültürünü yansıtmaya çalışır. Rabia'ya Hıristiyan olan Pregrini'nin aşık olması ve Pregrini'nin Müslüman olup **Rabia** ile evlenmesini anlatır. Yazar kısaca Doğu- Batı çekişmesini anlatır. Realist özellik gösterir.

MOR SALKIMLI EV (ANI)- HALİDE EDİP ADIVAR

Yazarın, çocukluk günlerinden başlayarak 36 yaşına kadarki hayat hikâyesini anlattığı bir anı kitabıdır. Halide Edip, kendi çocukluğunu, yetişme yıllarını, ilk yazılarını, ilk evlilik ve ayrılığını anlatırken bir yandan da Millî Mücadele döneminin ve imparatorluğun son dönemlerinin panoramasını ortaya koymaktadır.

TÜRK'ÜN ATEŞLE İMTİHANI (ANI) - HALİDE EDİP ADIVAR

Kurtuluş savaşı ve yakın tarihin şartlarını, bu şartlar içerisinde nasıl bir zaferin kazanıldığını konu alan, o günlerin anılarının dile getirildiği bir eserdir.

YABAN - YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'nun zor durumunu anlatır. Romanda Türk aydını ile Türk köylüsü arasındaki kopukluk sergilenir. Ayrıca bu roman, köye ve köylüye bilinçli yönelişinin ilk ürünüdür. **Ahmet Celal**'in hatıra defteri olarak düzenlenmiştir.

HÜKÜM GECESİ - YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

1927 yılında yayımlanmıştır. İstanbul'un I. Dünya Savaşı yıllarındaki durumunu ve Meşrutiyet dönemi parti kavgalarını anlatır. Osmanlının bozulan siyasi ve toplumsal durumuyla basın hayatı gözler önüne serilir. **Ahmet Kerim**, hem romanın hem de basın hayatının önemli bir kişisidir. Ahmet Kerim, Yakup Kadri'nin sözcüsü gibidir.

Ahmet Kerim muhalif bir gazeteci ve yazılarıyla İttihat ve Terakki'ye karşı cephe almıştır. Aynı gayeyi takip eden Ahmet Samim'in de yakın dostudur. Olay 1908–1911 yılları arasında geçmektedir. Bu dönemde İttihat ve Terakki ile muhalefet arasında siyasi bir çekişme yaşanmaktadır. İttihat ve Terakki'nin çirkin siyasi oyunlar oynayışı, düşünce yoksulluğu, baskıyı, kaba gücü olağan sayan yönetim anlayışıyla kıyasıya eleştirilirken, muhalefetin ikiyüzlülüğü, çıkarıcılığı da eleştiriye maruz kalıyor. İttihatçılar ve İtilafçılar bir madalyonun değişik görünümdeki iki yüzü gibidir. Aynı maddeden yapılmışlardır, nitelikçe hiçbir ayrımları yoktur. Olaylar da gerçekte olduğu gibi aktarılmıştır. Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'yı öldürmekten sanık kimselerle birlikte tutuklanmak ölümle karşı karşıya getirmiştir genç adamı. Bekırağa bölüğünde, suçsuz ve haksız, idam korkusuyla "Hüküm Gece" sini beklerken bile kişiliğine kabahat bulmaz, bütün sebep ve sonuçlarıyla hayat hesabının yükünü zamanına ve neslinin tarihine yükler. Sinop sürgünü Ahmet Kerim'i içkinin kucağına atmış, alkolden yoksun kaldığı günlerde kafası yağlı tükenmiş bir kandile dönen, eli titreyen bir adamdır. Zavallı anacığın mektup bile yazamaz hale gelir. Ahmet Kerim için asıl acı şey ise henüz Sinop'a gitmeden kendini tanımış olmasıdır.

SODOM VE GOMORE - YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

Hüküm Gecesi'nin devamı gibidir. **Ahmet Kerim**, İstanbul'un işgali karşısındaki vurdumduymazlığı, bozukluğu, alçaklığı karşısındaki yöneticileri ve kişileri eleştirir. Bu yönüyle İstanbul'u ahlaksızlığından dolayı yerle bir edilen Sodom ve Gomore şehirlerine benzetir.

NUR BABA - YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

Tekkelerin bozulmasını, özellikle de Bektaşî tekkesinin bozulmasını ve yozlaşmasını anlatır.

ANKARA - YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

Yeni kurulan Cumhuriyet ve Ankara anlatılır. Cumhuriyet dönemi yenilikleri ve bunları yanlış yorumlayanların gülünçlükleri gözler önüne getirilir.

PANAROMA - YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

Ankara romanının devamı gibidir. Cumhuriyetle birlikte sürdürülen devrimler, toplum yaşamı, ekonomi, sanat, kültür ve her türlü politika koşulları ve çeşitli görünümeler anlatır. Cumhuriyet'ten sonraki devrimleri ve Atatürk'ün ölümünden sonraki yılları değerlendirdiği bir eserdir.

KİRALIK KONAK - YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

Yazarın ilk romanıdır. II. Abdülhamit dönemi nazırlarından **Naim Efendi**'nin konağındaki üç kuşağın aralarındaki kültür çatışmasını anlatır.

BİR SÜRGÜN - YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

Olayımızın kahramanı olan Doktor Hikmet İzmir'e sürgün edilmiş bir memurdur. Doktor Hikmet sıkıntı ve dertlerden çökmüş orta yaşlı bir kişidir. Okumaya düşkün bir insandır. Bir ara gazete ve mecmualarını okuduktan sonra dibinde azıcık bir şarap olan bir bardak dikkatini çeker. Bardağın içinde bir karınca vardır. Şarabın içinde dönüp dolaşır, bir yere gidemez. Ve ona bakarak işte bende bu karınca gibi hiçbir yere gidemiyorum der. Bu arada limandaki büyük vapurlardan birinin sesini duyar ve bundan etkilenir. Bir iki kadeh içtikten sonra kendini vapurda bulur ve Paris'e varır.

ZEYTİDAĞI (ANI) - FALİH RIFKI ATAY

Osmanlı Saltanatının son gönlerinden, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna kadar ki olaylar anlatılmaktadır. Yazar görevi sebebiyle Cemal Paşa'nın konağına yani Zeytinadağı'na gitmiştir. Anılarını anlatmıştır.

ÇANKAYA (ANI) - FALİH RIFKI ATAY

Atatürk'ün doğumundan ölümüne kadar olan hayatı, harp zamanında düşmana ve Cumhuriyet zamanında yaptığı inkılaplarla gerıcilere karşı verdiği savaşı anlatmaktadır.

ÇALIKUŞU - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

"İstanbul Kız" adıyla tiyatro olarak yazmış; fakat dönemin şartları gereği oyunu sahneleme olanağı olmadığı için bu adla roman olarak yayımlamıştır. Roman, **Feride**'nin hatıra defteridir. Yazarın ilk romanıdır. Bu romanla üne kavuşmuştur. Temeli romantik bir aşk hikâyesine dayanan bu romanda aslında İstanbullu olan Feride adlı genç öğretmenin Batı Anadolu'nun değişik köy ve kasabalarında öğretmenlik yaşamı anlatılır. Yazar Anadolu'nun geri kalmışlığını, yoksulluk ve bakımsızlığını ortaya koyar.

DUDAKTAN KALBE - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Yazar bu kitabında, gerçek sevgiyi anlayamamış bir gencin düştüğü bunalım anlatılmakta ve yanlış yer ve zamanda yaşanmış bir aşkın, verdiği acıları göz önüne sermektedir. Kitapta kısaca; kemanist olan **Kenan**'ın yaşadığı aşklar ve bu aşkların kendi iç dünyasında uyandırdığı bazı duygulardan bahsediliyor. Sadece Kenandan değil; aşk yaşadığı bayanlardan da uzun uzun bahsedilmekte ve aşkın kişilerin duygu ve düşüncelerinde ne kadar etkili olduğu anlatılmaktadır.

KAVAK YELLERİ - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Yazar bu uzun soluklu romanında, ülkemiz insanların iç dünyasını, Anadolu gerçeklerini, toplumun durumunu, acı tatlı birçok olayı, aşkı, acıyı, ayrılığı ve dostluğu çok güzel anlatmıştır. Anıların hüznü ve sevinç dolu rüzgârında geçip giden yılları anlatıyor yazar.

YAPRAK DÖKÜMÜ - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Yazar bu romanında, toplumsal sorunları, insan ilişkilerini, ahlaki değerlerin yozlaşmasını gerçekçi bir

biçimde ele aldığı sosyal bir romandır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yazılmıştır. Romanında, yanlış Batlaşma üzerinde durmaktadır. **Ali Rıza Bey**, Suriye ve Anadolu'da 25 yıl çalışmış ve işine son verilmiştir. Ali Rıza Bey karısı, üç kızı ve oğluyla, İstanbul'da geçim sıkıntıları içerisinde yaşamaktadır. Kızları Necla ve Leyla oğulları Şevket olumsuz olaylar sonucu aileden koparlar. Büyük kız Fikret bile bile birkaç çocuklu bir adam ile evlenir. Layla'nın iffetini kaybetmesi ile Ali Rıza Bey felç geçirir. Aile ağacının yapraklarının kopuşu anlatır.

YEŞİL GECE - REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Yazar bu romanında, topluma yararlı olmaya çalışmış, bilgilendirip bir derece de olsa cehaletten kurtarmaya çalışmıştır. Kısaca bu romanda, her yaprağı inkılâp öncesi o dipsiz karanlığı ve derin uçurumu bize en iyi şekilde anlatmaktadır. Kararmış ve sadece yeşil bir ışıkla aydınlanmış zihinleri bir yenilikçi öğretmenin gözünden anlatan roman, o yılları ve savaşı her yönüyle anlatmıştır.